

Hansti Duniya (Punjabi) Vol. 41 No.1 January 2017

₹15/-

HAPPY NEW YEAR
2017

ਹੰਸਤੀ ਦਨੀਆ

Vol. 41 • ਅੰਕ 01 • ਜਨਵਰੀ 2017 • Pages : 52
(ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਾਰਿਵਰਕਾ)

Also published in Hindi, English & Marathi

C.L. Gulati,
Member Incharge Magazine

Printer & Publisher Radhey Shyam, on behalf of Sant Nirankai Mandal, Delhi-9, printed at M.P. Printers, B-220, Phase-II, NOIDA - 201305 (UP) & published at Sant Nirankari Satsang Bhawan, Sant Nirankari Colony, Delhi-110009

Chief Editor :
Harjeet Nishad

Editor (Honorary)
Sulekh 'Sathi'

Email: editorial@nirankari.org

Ph.: 011-47660200
Fax: 011-27608215

Website: <http://www.nirankari.org>
kids.nirankari.org

Subscription Value

	India/ Nepal	UK	Europe	USA	Canada/ Australia
--	--------------	----	--------	-----	-------------------

Annual	Rs.150	£15	€20	\$25	\$30
5 Years	Rs.700	£70	€ 95	\$120	\$140

Other Countries

Equivalent to U.S. Dollars as mentioned above.

4
ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਨਵਾਂ ਸਾਲ,
ਨਵਾਂ ਸੰਕਲਪ

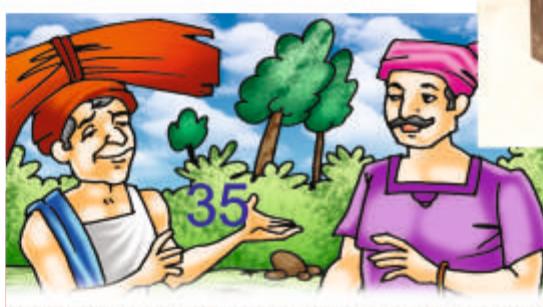
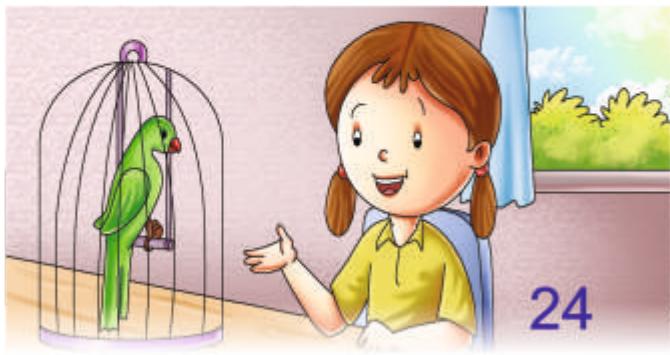
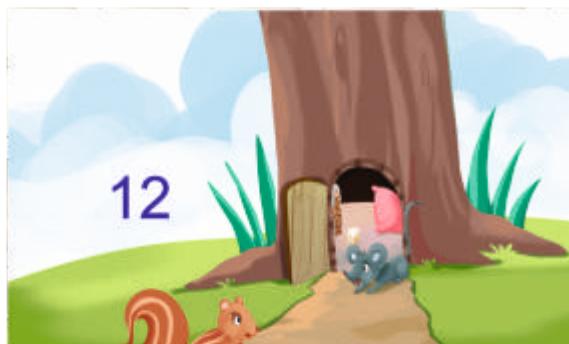
ਸਤੰਤਰ

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ	04
ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਤੰਤਰੀ	10
ਹਾਸਾ-ਥੇਡਾ	16
ਸਾਧਾਰਣ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਤੰਤਰੀ	19
ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?	27
ਰੰਗ ਭਰੋ ਪ੍ਰਤੀਯਗਿਤਾ	36
ਜਨਮਦਿਨ ਮੁਬਾਰਕ	38
ਕਦੇ ਨਾ ਭੈਣਾਂ	42
ਚਿੱਠਰ ਪਹੇਲੀ	50

ਚਿੱਠਰਕਥਾਵਾਂ

ਕਿੱਟੀ	20
ਦਾਦਾ ਜੀ	46

ਕਹਾਣੀਆਂ

ਮੂਰਖਾਂ ਦਾ ਠਿਆਂ

- ਗਜ਼ਿੰਦਰ ਪਹਦੇਸੀ

6

ਗਲਹਿਰੀ ਅਤੇ ਚੂੜਾ

- ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

12

ਜਾਨੂ ਦੀ ਛੜੀ

- ਜਸ ਅਹਿਰਵਾਰ

18

ਬੱਚੇ ਮਨ ਦੇ ਸੱਚੇ

- ਰੂਪ ਠਾਰਾਇਣ

24

ਦੁਨੀਆਂ ਬਦਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਥੋੜ

- ਦੀਪਾਂਸੂ ਜੈਨ

30

ਆਤਮਨਿਰਭਰਤਾ ਵੱਡਾ ਗੁਣ

- ਅੰਜੂ ਅਹਿਰਵਾਰ

35

ਮਾਮਾ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ

- ਕੰਚਨ ਸ਼ਰਮਾ

40

ਦੇ-ਕਦਮ

- ਜਸਵਿੰਦਰ ਸ਼ਾਹਿਰ

44

ਗੀਤ-ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਇਹੀ ਦੂਆ

- ਲਦ੍ਧੀਤ ਕੌਰ

ਨਵੇਂ ਵਰ੍਷

- ਸੁਰਜੀਤ ਦੇਵਲ

ਲੈਂਹੜੀ

- ਸੁਰਜੀਤ

26 ਜਨਵਰੀ

- ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਾਲਮ

ਚੂਹਿਆਂ ਦੀ ਰੇਲਗੱਡੀ

- ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੌਧ

ਖਿੱਡੀਆਂ ਵਾਲਾ

- ਪ੍ਰਿੱਥਾਲ ਸਾਦਿਕ

ਕਿਵੇਂ ਉਡਾਣ ਭਰਦੇ ਹਨ ਪਰਿੰਦੇ
- ਈਲੂ ਰਾਣੀ 08

ਪੁਲਾੜ ਜਿੰਦੀ ਦਿਨ ਵਿਚ ਵੀ ਤਾਰੇ

- ਫੇਨਮ ਸੌਗਾਨੀ 14

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਸਟਰੀ ਚਿੰਠ

- ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ 25

ਗਲੜੰਤਰ ਦਿਵਸ ਸਮਾਰੋਹ

- ਪਰਵੀਨ ਨਿਰੰਕਾਰੀ 26

ਖਾਣੇ ਦੇ ਜਿਸ਼ ਰਿਕਾਰਡ

- ਸੁਰਜੀਤ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ 28

ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ

- ਇਨੇਸ ਦਰਪਣ 32

ਪੰਜਿਲ ਦੀ ਥੋੜ..

- ਸੁਨੀਲ ਨਾਗਪਾਲ 39

ਦ੍ਰੋਹਿ ਲਿਯਾਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ

- ਅਵਤਾਰ ਕਰੀਰ 45

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਵਾਂ ਸਾਲ, ਨਵਾਂ ਸੰਕਲਪ

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ ! ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਵਾਂ ਹੋਵੇ, ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਕਪੜੇ, ਨਵਾਂ ਮਕਾਨ, ਨਵੀਂ ਕਾਰ, ਨਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ ਦਿਲ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਕਰਕੇ ਜਦ ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਚੜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਵੀ ਨਵੇਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਵੀਂ ਲਗਨ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਉਮੰਗ ਨਾਲ ਪੜਾਈ ਕਰਨ ਵਲ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਤੋਂ ਥੋੜਾ ਸਮਾਂ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਨਵੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਸਾਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਹੋਏ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਵੀ ਅੱਖੋਂ ਉਹਲੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਕੇ ਉਸ ਦੌਰਾਨ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਉਹ ਮੁੜ ਨਾ ਹੋਣ, ਇਹ ਜਤਨ

ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਧਰੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਣ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਮਿੱਤਰ ਜਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਾ ਕੇ ਦੌਸਤੀ ਜਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਸੰਕਲਪ ਵੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 26 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਆਜ਼ਾਦ ਮੁਲਕ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਯਾਦ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹੋਣ ਨਾਤੇ ਸਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਕਰਤਵ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰੀਏ। ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ '**ਸਵਫ਼ ਭਾਰਤ ਅੰਭਿਯਾਨ**' ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਹੱਿਮ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਸੰਕਲਪ ਲਈਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਫੈਲਾਣੀ, ਖਾਸਕਰ ਆਪਣੇ ਘਰ, ਆਪਣੇ ਸ਼ੁਲਕ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਾਫ਼-ਸੁਖਗਾ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇਣੀ ਹੈ।

ੴ ਸੁਲੇਖ ਸਾਥੀ
ssathi_2007@yahoo.com

ਬਾਲ ਕਵਿਤਾ : ਲਵਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ

ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਇਹੀ ਦੁਆ

ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਇਹੀ ਦੁਆ,
ਦੀਵਾਰਾਂ ਰਹਿਤ ਸੰਸਾਰ ਬਣਾ।
ਮਿਟਾ ਕੇ ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ, ਨਫਰਤ ਨੂੰ,
ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਵਸਾ।

ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਪ੍ਰਣ ਇਹ ਕਰੀਏ,
ਗੁਰੂ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਚੱਲਾਂਗੇ।
ਹੋਰ ਨਾ ਗਲਤੀਆਂ ਹੋਵਣ ਸਾਥੋਂ,
ਬਖਸ਼ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸਭ ਗੁਨਾਹਾ।

ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਤੇ ਨਵੀਂ ਸੁਰੂਆਤ ਕਰੀਏ,
ਸੁੱਮੱਤ ਬਖਸ਼ੀ ਦਾਤਾਰ ਸਾਨੂੰ।
ਇਹੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ,
ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਦੇਈਏ ਜੀਵਨ ਲਾ।

ਪਿਆਰ-ਪਿਆਰ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹਰ ਪਾਸੇ,
ਸਿੱਖਿਆ ਮੇਰੇ ਮੁਰਸਦ ਦੀ।
ਹਰ ਪਾਸੇ ਇਹਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵੰਡੀਏ,
ਸਭ ਨੂੰ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਲਗਾ।

ਭੁੱਲ ਨਾ ਬੈਠੋ 'ਪ੍ਰੀਤ' ਕਦੇ,
ਤੇਰੀ ਰਹਿਮਤ ਬੇਸੁਮਾਰ ਨੂੰ।
ਕੱਖਾਂ ਤੋਂ ਲੱਖ ਬਣ ਗਏ ਹਾਂ,
ਲਿਆ ਜੋ ਤੂੰ ਅਪਨਾ।

↗ ਰਾਜੀਂਦਰ ਪਰਦੇਸੀ

ਮੁਰਖਾਂ ਦਾ ਨਿਆਂ

ਇਕ ਵਾਰ ਹੰਸਾਂ ਦਾ ਇਕ ਜੋੜਾ ਮਾਨਸਰੋਵਰ
ਦੇ ਸ੍ਰੀਦਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਉਜੜੀ ਅਤੇ
ਵੀਰਾਨ ਜਗ੍ਹਾ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਵੀਰਾਨੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ
ਹੰਸਿਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਕਿਥੇ ਆ ਗਏ ਹਾਂ?
ਇਥੇ ਤਾਂ ਨਾ ਹੀ ਪਾਣੀ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਭੋਜਨ। ਅਸੀਂ
ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਾਂਗੇ?

ਭਟਕਦੇ-ਭਟਕਦੇ ਰਾਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ
ਲਈ ਹੰਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ ਇੱਥੇ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰ
ਲਵੇ। ਸਵੇਰ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ
ਚਲਾਂਗੇ।

ਰਾਤ ਹੋਰ ਗੂੜੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਹੰਸ ਹੰਸਿਨੀ ਇਕ
ਕੁੱਖ ਥੱਲੇ ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ। ਉਸ ਉੱਤੇ ਇਕ
ਉਲੂੰ ਗੱਠਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਸੌਰ ਮਚਾਉਣ
ਲਗਾ। ਹੰਸਿਨੀ ਨੇ ਹੰਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ - ਇਸ ਉਲੂੰ ਦੇ
ਕਾਰਣ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਸੌਣਾ ਮੁਸਾਕਿਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹੰਸ ਨੇ ਹੰਸਿਨੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ ਕਿਸੇ
ਤੁਰ੍ਹਾਂ ਕਟ ਲਵੇ। ਸਵੇਰ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਨਿਕਲ
ਜਾਵਾਂਗੇ। ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ

ਜਗ੍ਹਾ ਵੀਰਾਨ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਜਿਥੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮੁਰਖ ਉਲੂੰ
ਗੱਠਿਣਗੇ ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਤਾਂ ਵੀਰਾਨ ਹੋ ਹੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕੁੱਖ ਤੇ ਥੰਠਾ ਉਲੂੰ ਦੇਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਰਿਹਾ
ਸੀ। ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਲੂੰ ਹੰਸ ਦੇ ਕੋਲ ਆਇਆ
ਅਤੇ ਕਿਹਾ - ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕਰਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਸਟ
ਹੋਇਆ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ।

ਹੰਸ ਨੇ ਉੱਤੇਰ ਦਿੱਤਾ - ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ
ਕਹਿ ਕੇ ਹੰਸ ਅਪਣੀ ਹੰਸਿਨੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਲੱਗਾ
ਤਾਂ ਪਿਛੇ ਉਲੂੰ ਥੋਲ ਪਿਆ - ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਲੈ
ਕੇ ਕਿਉਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ?

ਹੰਸ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਬੋਲਿਆ - ਹੰਸਿਨੀ ਮੇਰੀ
ਪਤਨੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਹੁਣ
ਵਾਪਸ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਉਲੂੰ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਤੁਸੀਂ ਝੂਠ ਥੋਲ ਕਰੋ ਹੋ। ਮੈਂ
ਰਾਤ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੱਠਿਣ
ਦੀ ਥਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਤੁਸੀਂ ਸਵੇਰ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ
ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਲਗ ਗਏ ਹੋ।

ਦੇਹਾਂ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਵੱਧ ਗਈ ਤਾਂ ਪੰਚਾਇਤ

ਨਵੇਂ ਵਰ੍਷

ਬਿਠਾਈ ਗਈ। ਉਲੜ੍ਹ ਅਤੇ ਹੰਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ
ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ। ਸਾਰੇ ਮੌਖਿਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੰਸਿਨੀ ਹੰਸ ਦੀ ਹੀ
ਪਤਨੀ ਹੈ ਪਰ ਆਸੀਂ ਤਾਂ ਉਲੜ੍ਹ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਹੈ
ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨਾਲ ਵੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਲੈਣਾ ਠੀਕ
ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਜਾਇਤ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ
ਹੰਸਿਨੀ ਉਲੜ੍ਹ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹੈ ਤੇ ਹੰਸ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ
ਕਿਹਾ।

ਪੰਜਾਇਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣ ਕੇ ਹੰਸ ਬਹੁਤ
ਪਰੋਸ਼ਾਨ ਹੋਇਆ। ਉਹਨੇ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ
ਕੋਈ ਹੱਲ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਰੋਏ ਵਾਪਸ
ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਹੰਸ ਅਜੇ ਥੋੜੀ ਹੀ ਦੂਰ ਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਲੜ੍ਹ
ਦੀ ਅਵਚਨ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ - ਹੰਸ ਜੀ ਰੁਕੋ।

ਹੰਸ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਮੇਰੀ ਹੰਸਿਨੀ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ
ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਕੀ ਰਹਿ
ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਲੈਣ ਆਏ ਹੋ।

ਉਲੜ੍ਹ ਬੈਲਿਆ - ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਦੇਸਤ ! ਹੰਸਿਨੀ
ਤੁਹਾਡੀ ਹੀ ਪਤਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹੇਗੀ।
ਪਰ ਜਦ ਮੈਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ
ਇਹ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਉਲੜ੍ਹ ਰਹਿਣਗੇ ਉਹ
ਜਗ੍ਹਾ ਵੀਗਨ ਹੀ ਰਹੇਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਵੈਖਿਆ ਕਿ ਇਹ
ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਦੀ
ਪੰਜਾਇਤ ਡਰ ਦੇ ਕਾਰਣ ਉਲੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ
ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ ਉਥੇ ਸਹੀ ਲੋਕ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ
ਹਨ, ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੀ ਬਦਹਾਲੀ ਅਤੇ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦਾ
ਕਾਰਣ ਇਹੀ ਹੈ।

ਨਵੇਂ ਵਰ੍਷ ਤੇਰਾ ਸਭ ਨੂੰ ਚਾਅ,
ਪ੍ਰਮਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਚਾਨਣ ਖਿਨਢਾ।
ਧਰਮ ਮਜੂਬ ਦੇ ਹੋਣ ਨਾ ਝੇੜੇ,
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਟਹਿਕਣ ਸਭਨਾਂ ਵਿਹੜੇ।
ਪਸੂ, ਪੰਛੀ, ਭਾਵੇਂ ਮਨੁੱਖ,
ਕਦੇ ਨਾ ਛੂਹੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ।
ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੁਹਾਵਣਾ ਹੋਵੇ,
ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਸਵੱਛ ਭਾਰਤ ਸੈਹਵੇ।
ਸਾਰੇ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣ,
ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਨਾਉਣ।
'ਦੇਵਲ' ਮਿਹਰਾਂ ਰੱਖੇ ਦਾਤਾਰ,
ਸਭ ਦੇ ਸੁਧਨੇ ਹੋਣ ਸਾਕਾਰ।

ਛੁਈਲ੍ਹ ਰਾਣੀ

ਕਿਵੇਂ ਉਡਾਣ ਭਰਦੇ ਹਨ ਪਰਿੰਦੇ?

ਰੰਗ-ਬਿਰੰਗੇ ਪਰਿੰਦੇ ਵੀ ਨੀਲਗਗਨ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਅਜ਼ਾਦ ਵਿਚਰਣ ਕਰਦੇ, ਉਡਾਣ ਭਰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਕਈ ਵਾਰ ਵੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਹੋ- ਆਖਿਰ ਇਹ ਉਡਦੇ ਕਿਵੇਂ ਹਨ?"

ਆਓ, ਇਹੀ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ-

ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਦੇ ਉਡਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੈਨਾਂ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਪਰਿੰਦੇ ਦੇ ਦੋ ਡੈਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੈਨਾਂ ਤੇ ਖੰਭ ਉਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੰਭਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਉਡਦੇ ਹਨ।

ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਗੀਰ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹਲਕਾ ਵੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹੱਡੀਆਂ ਖੋਖਲੀਆਂ ਅਤੇ ਹਵਾ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਵਾ ਭਰੀ ਰਹਿਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਜਨ ਹਲਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪੰਛੀ ਉਡ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਪਰਿੰਦੇ

ਕਿਵੇਂ ਉਡਾਣ ਭਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੈਨਾਂ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਪੰਛੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਡਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੂਰ ਦਾ ਸਫਰ ਤੈਹ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੈਨੇ ਲੰਬੇ, ਪਤਲੇ ਅਤੇ ਨੁਕੀਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਚੌਥੇ ਡੈਨਾਂ ਵਾਲੇ ਪੰਛੀ ਬਹੁਤ ਹੋਲੀ ਉਡਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਪੰਛੀ ਦੂਰ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਡਾਣ ਭਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੈਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਗੀਰ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਖੰਭ ਫੜਫੜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਡੈਨੇ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਹਾਂ, ਜੋ ਪਰਿੰਦੇ ਉਡਣ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਡਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਛੋਟੇ ਪੰਛੀ ਆਮਤੌਰ ਤੇ 18 ਤੋਂ 48 ਮੀਲ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਉਡਦੇ ਹਨ।

ਸਵਰਣ ਜਿਗਿਆ ਅਤੇ ਬਤਾਸੀ ਨਾਮਕ ਪੰਛੀ 67 ਮੀਲ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਬਤਾਸੀ ਨਾਂ ਦਾ ਪੰਛੀ 95 ਮੀਲ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਉਡਦਾ ਹੈ। ਹਵਾ ਦੇ ਰੁਖ ਦਾ ਅਸਰ

ਉੱਡਣ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਇੰਗਲੰਡ ਤੋਂ ਆਇਰਲੈਂਡ ਜਾਂਦੀ ਹੋਈ ਟਿਟਹਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਵਾ ਉੱਡਾ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਲੈ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਲੰਬੇ ਸਫਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ 12 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਉੱਡਣ ਦੀ ਗਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਧਾਰਣ ਗਤੀ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਫਾਖਤਾ ਪੰਛੀ 50 ਤੋਂ 52 ਮੀਲ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਉੱਡਦਾ ਹੈ। ਕਾਂ 22 ਤੋਂ 28, ਖੰਜਨ 24 ਤੋਂ 28, ਬਗਲਾ 20 ਤੋਂ 24, ਅਬਾਬੀਲ 40 ਤੋਂ 45 ਅਤੇ ਉਲ੍ਲੁੱਝ 45 ਤੋਂ 55 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟੇ ਦੀ ਗਤੀ ਨਾਲ ਉੱਡਾਣ ਭਰਦਾ ਹੈ।

ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੌਸਮ ਦਾ ਅਸਰ ਵੀ ਪਰਿਵਿਆਂ ਦੀ ਉੱਡਾਣ ਵਿੱਚ ਫੇਰਬਦਲ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਰਖਾ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਖੰਬਾਂ ਵਿੱਚ ਨਮੀ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਰ ਪੰਛੀ ਅਪਣੀ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਉੱਡਾਣ ਤੋਂ 5 ਤੋਂ 8 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਘੱਟ ਹੀ ਉੱਡ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੇਜ਼ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ

ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੰਬਾਂ ਦੀ ਉੱਡਾਣ ਬਕਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ 4 ਤੋਂ 8 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੱਕ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਰਦੀ ਅਤੇ ਬਸੰਤ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵੇਦੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਦੀ ਉੱਡਾਣ ਭਰਦੇ ਹਨ। ■

ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਯੋਗ

ਘਰੋਂ ਲਈ ਅਗਰਵਾਲ

ਪ੍ਰਯੋਗ - ਲੱਕੜੀ ਦਾ ਕੋਇਲਾ (ਚਾਰਕੋਲ) ਲੱਕੜੀ ਤੋਂ ਬਿਆਦਾ ਉੱਤਮ ਬਾਲਣ ਕਿਉਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤੱਰ - ਚਾਰਕੋਲ ਨੂੰ ਲੱਕੜੀ ਤੋਂ ਸੇਸ਼ਨ ਬਾਲਣ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਾਰਕੋਲ ਦਾ ਕੈਲੋਰੀਮਾਨ ਲੱਕੜੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਤੋਂ ਬਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਵਾ ਦੀ ਗੈਰਹਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਸੜ ਕੇ ਚਾਰਕੋਲ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਲੱਕੜੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਦੁਗਾਨੀ ਉਸਥਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਚਾਰਕੋਲ ਨੂੰ ਉੱਤੱਮ ਬਾਲਣ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਯੋਗ - ਵਾਸਿੰਗ ਪਾਊਡਰ ਖੁਸ਼ਕ ਕਿਉਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ?

ਉੱਤੱਰ - ਵਾਸਿੰਗ ਪਾਊਡਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁੱਲ ਭਾਰ ਦਾ ਲਗਭਗ 15-30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਿੱਸਾ ਅਪਮਾਰਜਕ ਅਤੇ ਥਾਕੀ ਹਿੱਸਾ ਹੋਰ ਰਸਾਇਣਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਾਸਿੰਗ ਪਾਊਡਰ ਨੂੰ ਮਨਚਹਿਆ ਗੁਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵਾਸਿੰਗ ਪਾਊਡਰ ਵਿੱਚ ਅਪਮਾਰਜਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਸੋਡਿਅਮ ਸਲਫੇਟ ਅਤੇ ਸੋਡਿਅਮ ਸਿਲਿਕੋਟ ਵੀ ਮਿਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਾਸਿੰਗ ਪਾਊਡਰ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਕ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਯੋਗ - ਉਬਲਦੇ ਹੋਏ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਢੂਕ ਮਾਰਨ ਤੇ ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਕਿਉਂ ਬਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤੱਰ - ਜਦੋਂ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਗਰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੁੱਧ ਉਪਰ ਝੁੱਗ ਦੀ ਇਕ ਪਰਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਗਰਮ ਹੋਣ ਤੇ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਭਾਪ ਵੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਪਰ ਵੱਲ ਉਠਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਪ ਜਦੋਂ ਦੁੱਧ ਦੀ ਉਪਰ ਦੀ ਪਰਤ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੁੱਧ ਉਬਲਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਢੂਕ ਮਾਰਨ ਤੇ ਦੁੱਧ ਦੀ ਉਪਰੀ ਪਰਤ ਫਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਭਾਪ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਦੁੱਧ ਹੇਠਾਂ ਬਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਯੋਗ - ਪਾਲਿਸ ਕਰਨ ਤੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਕਿਉਂ ਚਮਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ?

ਉੱਤੱਰ - ਦਰਸਾਲ, ਚਮੜੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਅਜਿਹੀਆਂ ਡੋਟੀਆਂ-ਡੋਟੀਆਂ ਕਈ ਮੌਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਚਮੜੇ ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਤੌਰ ਖੁਰਦਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਾਲਿਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਮੌਰੀਆਂ ਭਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਪਤਲੀ ਜਿਹੀ ਪਰਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਬੁਰਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਰਗਵਣ ਤੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਚਮਕ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕਵਿਤਾ : ਸੁਰਜੀਤ

ਲੋਹੜੀ

ਅੱਜ ਵੀਰ ਦੀ ਲੋਹੜੀ ਏ,
ਖੁਸ਼ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਜੋੜੀ ਏ।

ਕਿੱਡਾ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀਰ ਦਾ ਚਾਅ,
ਲਾਉਣ ਰੌਣਕਾਂ ਵਾਹ ਬਈ ਵਾਹ।

ਲੋਹੜੀ ਮੰਗਣ ਆਉਂਦੇ ਬਾਲ,
ਗਾਉਣ ਲੋਹੜੀ ਦੇ ਟੱਪੇ ਕਮਾਲ।

ਭੈਣਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਥੀਆਂ ਲਿਆ,
ਗਿੱਧਾ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਰਹੀਆਂ ਪਾ।

ਮੁੰਗਫਲੀਆਂ ਤੇ ਰਿਓੜੀਆਂ ਲੈਂਦੇ,
ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਰਾਹ ਬੱਚੇ ਪੈਂਦੇ।

ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾਤਾ ਸਭ ਨੂੰ ਦੇਵੇ,
'ਦੇਵਲ' ਲੋਹੜੀ ਤੇ ਵੰਡਣ ਮੇਵੇ।

□ ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਮਿੰਘ (ਕਾਈਨੋਰ)

ਗਲਹਿਰੀ ਅਤੇ ਚੂਹਾ

ਗਲਹਿਰੀ ਅਤੇ ਚੂਹੇ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪੱਕੀ ਦੌਸਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਇੱਕ ਦਰੱਖਤ ਉੱਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਚੂਹਾ ਦਰੱਖਤ ਦੇ ਥੱਲੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਗਲਹਿਰੀ ਉਪੰਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਭੋਜਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ। ਅਪਣੇ ਘਰ ਲਈ ਘਾਹ-ਛੂਸ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ। ਗਲਹਿਰੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਲਸੀ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਭੋਜਨੀ ਰਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਦਰੱਖਤ ਉੱਤੇ ਹੀ ਸੁੱਤੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਚੂਹਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਭੋਜਣ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣਾ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕੰਮ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਪਛਤਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਪਰ ਗਲਹਿਰੀ ਦੇ ਕੰਠ ਤੇ ਜੂੰ ਨਾ ਸਰਕਦੀ। ਉਹ ਥੱਸ ਆਪਣੀ ਮਸਤੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਚੂਹਾ ਮੁਸੀਬਤ ਵੇਲੇ ਸਭ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਦਿਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਥੱਡਲ

ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਚੂਹੇ ਨੇ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਭੋਜਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਚੂਹੇ ਨੇ ਗਲਹਿਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਭੈਣੇ ! ਬਰਸਾਤ ਦਾ ਮੌਸਮ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਚੱਲ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਭੋਜਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲੈ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਵੀ ਬਣਾ ਲੈ। ਪਰ ਗਲਹਿਰੀ ਬੋਲੀ ਅਜੇ ਤਾਂ ਬਰਸਾਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਭੋਜਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲਵਾਂਗੀ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣਾ ਲਵਾਂਗੀ। ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਕੇ ਗਲਹਿਰੀ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਚੂਹੇ ਨੇ ਦੌਸਤੀ ਕਰਕੇ ਗਲਹਿਰੀ ਨੂੰ ਫਿਰ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਲਦੀ ਬਰਸਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਘਰ ਹੀ ਬਣਾ ਲੈ। ਪਰ ਗਲਹਿਰੀ ਨੇ ਚੂਹੇ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਸੁਣੀ। ਚੂਹੇ ਨੇ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਘਾਹ-ਛੂਸ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਖਮਲ ਵਰਗਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਅਤੇ

ਭੋਜਨ ਵੀ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਗਲਹਿਰੀ ਤਾਂ ਬਸ ਆਪਣੀ ਮਸਤੀ ਵਿੱਚ ਆਲਸੀਆਂ ਵਾਂਗ ਘੁੰਮਦੀ ਫਿਰ ਰਹੀ ਸੀ।

ਇੱਕ ਰਾਤ ਬਹੁਤ ਬੱਦਲ ਗਰਜੇ। ਹਨੇਰੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਦਰੱਖਤ ਬਹੁਤ ਝੂਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗਲਹਿਰੀ ਨੂੰ ਸਿਰ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ ਜਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲ ਰਹੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਪਛਤਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿੱਧਰ ਜਾਵੇ। ਥੋੜੀ ਹੀ ਦੇਰ ਵਿੱਚ ਗੜ੍ਹੇ ਵੀ ਪੈਣ ਲੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਮੀਂਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਹੈ ਗਿਆ। ਗਲਹਿਰੀ ਹੁਣ ਤਕਲੀਫ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉੱਧਰ ਚੂਹਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਦੌਸਤ ਸੀ ਗਲਹਿਰੀ ਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਜਦੋਂ ਗਲਹਿਰੀ ਨੂੰ ਤਕਲੀਫ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਗਲਹਿਰੀ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਘਰ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਗਲਹਿਰੀ ਮੀਂਹ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਕੰਬ ਰਹੀ ਸੀ। ਚੂਹੇ ਨੇ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਗਲਹਿਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਨਾਹ ਦਿੱਤੀ।

ਚੂਹੇ ਨੇ ਉਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਘਰ ਹੀ ਅੱਗ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗਲਹਿਰੀ ਨੂੰ ਠੰਡੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ। ਫਿਰ ਚੂਹੇ ਨੇ ਖਾਣ ਲਈ ਭੋਜਨ ਵੀ ਗਲਹਿਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਗਲਹਿਰੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ

ਅੱਖਰੂ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਕਿਹਾ “ਚੂਹੇ ਭਗ ! ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿਓ ਮੈਂ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲੈਂਦੀ ਤਾਂ ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਇਹ ਹਾਲ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਚੂਹੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਭੈਣ ! “ਮੁਸੀਬਤ ਵੈਲੇ ਜੋ ਦੈਸਤ ਕੰਮ ਨਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੈਸਤ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ। ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਮੀਂਹ ਨਹੀਂ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਤੂੰ ਇੱਥੇ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਹੀ ਘਰ ਹੈ।”

ਗਲਹਿਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਸਰਮ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਚੂਹੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਅਪਣੇ ਘਰ ਪਨਾਹ ਨਾ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਅੱਜ ਮੈਂ ਜਿੰਦਾ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਉਸ ਨੇ ਚੂਹੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕਰਾਂਗੀ। ਕਈ ਦਿਨ ਮੀਂਹ ਪੈਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਮੀਂਹ ਰੁਕ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗਲਹਿਰੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਬਣਾ ਲਿਆ।

ਸੋ ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ ! ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਸੀਬਤ ਵੇਲੇ ਸਭ ਦੀ ਮਦਦ ਵੀ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਪੁਲਾਰ ਜਿੱਥੇ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤਾਰੇ ਵਿਖਾਈ ਦੇਂਦੇ ਹਨ

ਦੋਸਤੋ ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਨੀਲਗਗਾਨ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਜਿਹੇ 300 ਅਰਬ ਤਾਰੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਅਕਾਰ ਸੂਰਜ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇੱਕ ਵੀ ਤਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਜਿਹੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਰੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਟਿਮਟਿਮਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਤਾਰੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਭਿਆਨਕ ਵਿਸਫੇਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦਾ ਮਲਬਾ ਧਰਤੀ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਜਿਆਦਾ ਉਚਾਈ ਦੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਤੈਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਲਬੇ ਦੇ ਕਣ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਚਿਪਕ ਕੇ ਫਿਰ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਧਾਰਣ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੂਰਜ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਨਵਜੀਵਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੈਕੜੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹਲਕੀ-ਹਲਕੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤੋਂ ਆਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਤੈਰਨ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਦਿਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦੇ ਸਫਰ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਤਾਰੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਟਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜੁੜ ਕੇ ਤਾਰੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਿਮਟਿਮਾਉਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਹਾਂ, ਨੀਲਗਗਾਨ ਵਿੱਚ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਜੋ ਵਿਸਾਲ ਬਰਾਤ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ 'ਮਿਲਕੀ ਵੇ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਨੀਲਗਗਾਨ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਤਾਰੇ 'ਮਿਲਕੀ ਵੇ' ਆਕਾਸ਼ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ, ਪਰ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਨਾ ਜਾਣੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਆਕਾਸ਼ਰੰਗਾਵਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਹਨ। ਇਵੇਂ ਸਾਡਾ ਸੌਰਮੰਡਲ 'ਮਿਲਕੀ ਵੇ' ਆਕਾਸ਼ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਸਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਇਕ ਛੋਟਾ-ਜਿਹਾ ਟੁਕੜਾ ਹੈ।

ਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 'ਮਿਲਕੀ ਵੇ' ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਨਵੀਂ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਭਾਰਤ, ਮਿਸ਼ਨ, ਅਰਬ ਆਦਿ ਦੇ ਚਿੰਤਕਾਂ ਨੇ ਕਈ ਸੱਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ 17ਵੀਂ ਸੱਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਚਰਣ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਗੈਲੀਲੀ ਨੇ ਅਪਣੀ ਟੇਲੀਸਕੋਪ ਤੋਂ ਵੇਖ ਕੇ ਆਕਾਸ਼ਗੰਗਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਖਗੋਲਵਿਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਕਾਸ਼ਗੰਗਾ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਸਰਪਿਲਾਕਾਰ ਜਾਂ ਘੁਮਾਵਦਾਰ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਵੇਖਣ ਤੇ 'ਮਿਲਕੀ ਵੇ' ਰਾਤ ਦੇ ਆਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਗੋਲਾਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਇਸਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸੌਰਮੰਡਲ ਆਕਾਸ਼ਗੰਗਾ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ।

ਖਗੋਲਵਿਦੇ ਦੀ ਟੇਲੀਸਕੋਪ ਖੋਜਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਏਂਡਰੋਮੇਡਾ ਆਕਾਸ਼ਗੰਗਾ ਵਿੱਚ 12 ਖਰਬ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਰੇ ਹਨ। ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿੱਚ 'ਮਿਲਕੀ ਵੇ' ਅਤੇ ਏਂਡਰੋਮੇਡਾ ਵਰਗੀਆਂ ਅਰਥਾਂ ਆਕਾਸ਼ਗੰਗਾਵਾਂ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਫੈਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਗ੍ਰੀਕ ਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਦੇ ਇਕ ਤਾਰਾ ਖੇਜ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ 'ਮਿਲਕੀ ਵੇ' ਦੀ ਉਮਰ 14.2 ਅਰਬ ਸਾਲ ਹੈ ਮਤਲਬ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਦੀ ਉਮਰ ਜਿੰਨੀ। 'ਮਿਲਕੀ ਵੇ' ਵਿੱਚ ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਧੂਲ ਕਣ ਅਤੇ ਗੈਸ ਪਿੰਡ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ ਜੋ ਚਾਰ ਬਾਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਘੁਮਾਵਦਾਰ ਬਨਾਵਟ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

'ਮਿਲਕੀ ਵੇ' ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਸੂਰਜ ਦੀ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਦੂਰੀ 26 ਹਜ਼ਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਰਸ਼ ਹੈ। ਖਗੋਲਵਿਦੇ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ 'ਮਿਲਕੀ ਵੇ' ਲਗਭਗ 636 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਕੰਡ ਦੇ ਗਤੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਸਰਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੁਲਾੜ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤਾਰੇ ਵਿਖਾਈ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ 'ਰੇਡ ਸਟਾਰ' (ਲਾਲ ਤਾਰਾ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਕਰਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ 'ਈਵਨਿੰਗ ਸਟਾਰ' (ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਤਾਰਾ) ਨਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੁਸਾ ਚੰਡਾ

ਅਧਿਆਪਕ : ਚਿੰਟੂ ਤੂੰ ਕੱਲ ਸਕੂਲ ਕਿਉਂ
ਨਹੀਂ ਆਇਆ?

ਚਿੰਟੂ : ਸਰ, ਕੱਲ ਮੈਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ
ਅਮਰੀਕਾ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਧਿਆਪਕ : ਠੀਕ ਹੈ ! ਪਿੰਟੂ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ
ਆਇਆ?

ਪਿੰਟੂ : ਸਰ ਮੈਂ ਚਿੰਟੂ ਨੂੰ ਏਅਰਪੋਰਟ
ਛੱਡਣ ਗਿਆ ਸੀ।

- ਸਲੂ ਤਨੇਜਾ (ਸਾਹਬਾਦ)

ਸੁਨੀਤਾ : ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਠੀਕ ਹੋਣ
ਲਈ ਲੰਦਨ ਜਾਂ ਸਾਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ
ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ
ਦੱਸੋ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਹੈ?

ਗਜੇਸ਼ : ਹੁਣੋ ਚਲੋ

ਸੁਨੀਤਾ : ਕਿੱਥੇ?

ਗਜੇਸ਼ : ਦੂਜੇ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਕੌਲ।

ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਇਕ ਲਾਲਚੀ
ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕੌਲ ਬੈਠੀ ਔਰਤ ਦਾ ਬੇਟਾ
ਆਈਸਕ੍ਰੀਮ ਨਹੀਂ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਔਰਤ ਨੇ 4-5 ਵਾਰ ਕਿਹਾ
ਆਈਸਕ੍ਰੀਮ ਖਾ ਲੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ
ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਰੀ।

ਔਰਤ ਨੇ ਇਹ ਵਾਰ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਤਾਂ
ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਬੋਲਿਆ - ਮੈਡਮ ਜਲਦੀ ਕਰੋ
ਇਸ ਆਈਸਕ੍ਰੀਮ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕ
ਸਟੇਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ।
- ਗੁਰਚਰਨ ਆਨੰਦ (ਲੁਧਿਆਣਾ)

ਇਕ ਕੀੜੀ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾ
ਰਹੀ ਸੀ।

ਦੂਜੀ ਕੀੜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ - ਭੈਣ ! ਇੰਨੀ ਤੇਜ਼ੀ
ਨਾਲ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ?

ਪਹਿਲੀ ਕੀੜੀ ਥੋੜੀ - ਹਾਥੀ ਦਾਦਾ
ਦਾ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਖੂਨ
ਦੇਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹਾਂ।

- ਪੜੀਕਸਾ ਕੁਸਵਾਹਾ (ਇਟਾਵਾ)

ਚਾਚੀ : ਅਰੇ ਪੁੱਤਰ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਦਿਨੇਸ਼ : ਇਕ ਸਾਧੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਨ
ਸੁਨਣ ਲਈ।

ਚਾਚੀ : ਨਾ ਬੱਦਲ ਹੈ ਨਾ ਬਰਸਾਤ, ਫੇਰ
ਇਹ ਛਤਰੀ ਕਿਉਂ?

ਦਿਨੇਸ਼ : ਸਾਧੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਉਥੇ ਗਿਆਨ ਦੀ
ਵਰਖਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

- ਆਰਤੀ ਅਗਰਵਾਲ (ਖਲੀਲਾਬਾਦ)

ਇਕ ਵਾਰ ਇਕ ਹਾਥੀ ਜੰਗਲ ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸਭ ਚੂਹੇ ਆਪਣੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਖੁੱਡਾਂ ਵਿਚ ਵੜ ਗਏ। ਪਰਤੂ ਇਕ ਚੂਹਾ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ।

ਦੂਜੇ ਚੂਹੇ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ - ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਕਿਉਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਰੱਖੇ ਹਨ?

ਪਹਿਲਾ ਚੂਹਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ - ਜਦ ਹਾਥੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਅਏਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਨਾਲ ਅੜ੍ਹਗਾ ਮਾਰਾਂਗਾ ਤੇ ਉਹ ਡਿੱਗ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਇਕ ਆਦਮੀ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਖਾਣਾ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ - ਕਿੰਨਾ ਖਾਉਗੇ? ਉਹ ਬੋਲਿਆ - ਮੈਂ ਵੀ ਖਾਂਦੇ-ਖਾਂਦੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ ਪਰ ਕੀ ਕਰਾਂ ਵਿਆਹ ਦੇ ਕਾਰਡ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ 7 ਤੋਂ 10 ਵਜੇ ਤਕ

ਇਕ ਵਾਰ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਚੌਲਾਂ ਚ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਭਾਸਣ ਵਿਚ ਕਿਹਾ - ਭਗਵੈ! ਮੈਂ ਖੜਾ ਹਾਂ। ਤਦ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਤੁਸੀਂ ਖੜੇ ਕਿਉਂ ਹੋ ਬਹਿ ਜਾਓ।

ਟੀਚਰ ਨੇ ਪਰੀਖਿਆ ਵਿਚ ਚਾਰ ਪੇਜਾਂ ਦਾ ਨਿਰੰਧ ਲਿਖਣ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਸਾ ਸੀ - ਆਲਸ ਕੀ ਹੈ?

ਇਕ ਸਟੂਡੈਂਟ ਨੇ ਤਿੰਨ ਪੇਜ ਖਾਲੀ ਛੁੱਡ ਕੇ ਰੱਖੇ ਪੇਜ ਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ - ਇਹੀ ਆਲਸ ਹੈ।

ਇਕ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਤੇ ਲਟਕਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋਲਰ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਇੱਛਾ ਪੁੱਛੀ ਤਾਂ ਅਪਰਾਧੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ - ਮੈਂ ਅਬ ਖਾਣੇ ਹਨ।

ਜੋਲਰ : ਉਹ ਤਾਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਮਿਲਣਗੇ।

ਅਪਰਾਧੀ : ਮੈਂ 6 ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਲਵਾਂਗਾ।

ਲਾਲੀ : (ਮੇਨਾ ਨੂੰ) ਜਗਾ ਇਹ ਤਾਰ ਫ਼ਿਲਿ।

ਮੇਨਾ : (ਝਟਕਾ ਲੱਗਾਣ ਤੇ) ਲਾਲੀ ਇਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਰੰਟ ਹੈ।

ਲਾਲੀ : ਠੀਕ ਹੈ ਮੇਨਾ। ਮੈਂ ਇਹੀ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਰਜਸ਼ : ਮਾਂ ਅੱਜ ਦੌੜ ਪੁਤਿਯੋਗਤਾ ਹੋਈ ਸੀ।

ਮੈਂ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ।

ਮਾਂ : ਪੁੱਤਰ ਕਿੰਨੇ ਪੁਤਿਯੋਗੀ ਸਨ।

ਰਜਸ਼ : ਦੋ।

- ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ (ਸਰੋਤ)

ਜਾਦੂ ਦੀ ਛੜੀ

ਰਾਹੁਲ ਆਪਣੇ ਮਾਂ ਪਿਉ ਦਾ ਇਕਲੋਤਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਰਾਹੁਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਪੜਾਈ ਵਿਚ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਅਤੇ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਮਾਂ ਪਿਉ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਗਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਪੁੱਤਰ ਅੱਜ ਤੇਰੇ ਟੀਚਰ ਨੇ ਫਿਰ ਤੇਰੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁੰ ਪੜਾਈ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਰਾਹੁਲ ਨੇ 'ਸੌਰੀ ਪਾਪਾ' ਕਹਿ ਕੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਟਾਲ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਖੇਡਣ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਮੰਮੀ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਅਤੇ ਇਕ ਛੜੀ ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਪੜਾਈ ਦੀ ਟੇਬਲ ਉੱਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ- ਪਿਆਰੇ ਰਾਹੁਲ,

ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਸਭ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁੰ ਇਸ ਜਾਦੂ ਦੀ ਛੜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਯਾਦ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਸਭ ਯਾਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਤੁੰ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਫਸਟ ਆਵੇਂਗਾ।

ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਰਾਹੁਲ ਛੜੀ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਆਪਣੇ ਕੋਲ

ਰੱਖਦਾ ਅਤੇ ਮਨ ਲਗਾ ਕੇ ਪੜਾਈ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਛੜੀ ਦੇ ਜਾਦੂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਯਾਦ ਹੋਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਸਭ ਅਧਿਆਪਕ ਉਸ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲਗ ਗਏ।

ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਮਾਂ ਵੇਖੋ ! ਛੜੀ ਦੇ ਜਾਦੂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਫਸਟ ਆ ਗਿਆ।

ਫਿਰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਜਾਦੂ ਦੀ ਛੜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਛੜੀ ਹੈ। ਉਹ ਛੜੀ ਮੈਂ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਰਾਹੁਲ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਫਸਟ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿਸੇ ਜਾਦੂ ਦੀ ਛੜੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ।

ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਸਮਝ ਗਿਆ ਮਾਂ ! ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਹੀ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਛੜੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਾਂਗਾ।

ਪੇਸ਼ਕਸ਼ : ਵਿਕਾਸ ਅਰੋੜਾ (ਰੇਵਾੜੀ)

ਸਾਧਾਰਣ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਤਰੀ

(ਸਭ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ 'ਕ' ਅੱਖਰ ਤੇ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੈਨ ਜਾਂ ਪੈਸਿਲ ਚੁੱਕੋ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸਾਡੀਤਾ ਉੱਤਰ ਲਿਖਦੇ ਜਾਓ।)

- ਪ੍ਰਸ਼ਨ (1) ਕਿਸ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਮ ਬੰਗਲੋਰ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ (2) ਕਿਸ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੈਨਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ- ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸਾਡਾ ਜਨਮਿੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ (3) 1998 ਦੀਆਂ ਏਸੀਆਈ ਥੇਡਾਂ ਥਾਈਲੈਂਡ ਦੇ ਕਿਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਸਨ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ (4) ਕਲਿੰਗਾ ਦੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸ ਰਜੇ ਨੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਅਪਨਾਇਆ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ (5) ਭਾਰਤੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਲ ਦਾ ਅੱਠਵਾਂ ਮਹੀਨਾ ਕਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ (6) ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਤੋਂ ਥਾਦ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ (7) ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਕਿਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸੁਭਾਸ ਚੰਦਰ ਬੌਸ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ (8) ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਪਰੇਡ ਕਿੱਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ (9) ਏਸੀਆ ਦੇ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਗਦਾਦ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ (10) ਚਰਕ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਰਚੇਤਾ ਕੌਣ ਸਨ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ (11) ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਸ਼ਟਰੀ-ਚੀਤ ਵਿਚ ਜਨ-ਗਣ-ਮਨ ਦੇ ਠੀਕ ਬਾਅਦ ਕਿਹੜਾ ਸਬਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ (12) ਨਿਊਟ੍ਰੋਨ ਦੀ ਥੱਲ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ (13) ਅਣੂ ਦੇ ਕਿਸ ਭਾਗ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਇਲੰਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ?

(ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੰਨੇ ਤੇ ਵੇਖੋ)

ਕਿੱਟੀ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ -
ਅਜੈ ਕਾਲੜਾ

ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਮਜ਼ਾ ਆਏਗਾ। ਜਲਦੀ
ਨਾਲ ਘੜੀ ਲੁਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਟੀਚਰ ਜੀ, ਮੇਰੀ ਨਵੀਂ ਘੜੀ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮਿਲ ਨਹੀਂ
ਰਹੀ। ਪਲੱਸ ਆਪ ਸਭ ਦੇ ਥੰਗ ਚੰਕ ਕਰਵਾਓ।

ਬੱਚਿਓ ! ਸਭ ਆਪਣੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ,
ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਥੰਗ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖੋ। ਉਸ ਵਿਚ
ਕਿੱਟੀ ਦੀ ਘੜੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

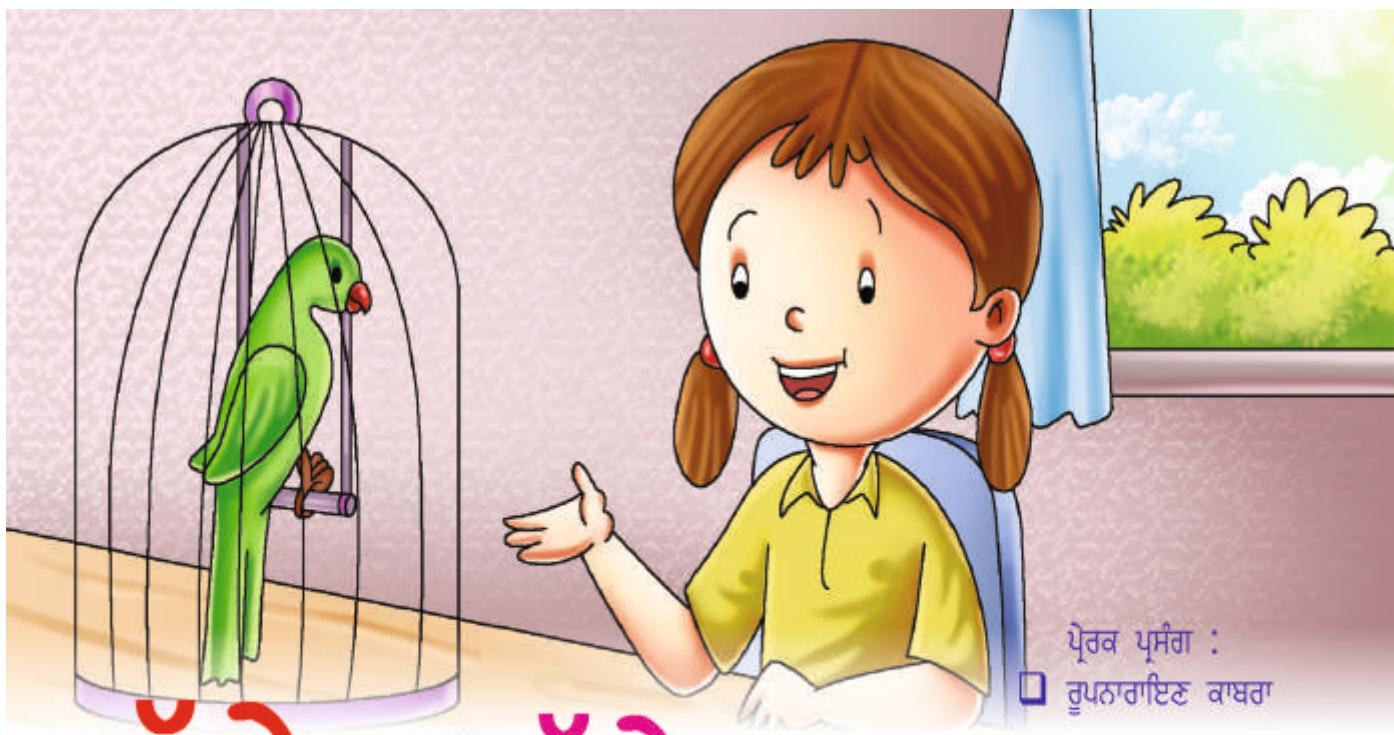
ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਬੰਗ ਵਿਚ ਘੜੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ, ਹੁਣੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੇ ਬੰਗ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਸੀ।

ਇਹ ਰਹੀ ਤੇਰੀ ਘੜੀ। ਜਦ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਬੰਗ ਵਿਚ ਲੁਕਾ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਥਾਹਰ ਤੋਂ ਵੇਖ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਕੱਢ ਕੇ ਤੇਰੇ ਬੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਕਿੱਟੀ ਇਹ ਗਲਤ ਗੱਲ ਹੈ। ਤੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਤੇ ਝੁਠਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਉਣ ਲੱਗ ਗਈ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਸਜਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲੇਗੀ।

ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿਓ, ਟੀਚਰ ਜੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੀ।

ਤੇਰੀ ਸਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਕੱਲ ਤੋਂ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਘੜੀ ਪਹਿਨ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਏਗੀ।

ਪ੍ਰੇਰਕ ਪ੍ਰਸੰਗ :
□ ਰੂਪਨਾਗਾਇਣ ਕਾਬਰਾ

ਬੱਚੇ ਮਨ ਦੇ ਸੱਚੇ

ਸੀਮਾ ਨੇ ਪਿੰਜਰਾ ਟੇਬਲ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਤੌਤੇ ਰੋਮੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗੀ -

- ਰੋਮੀ, ਤੈਨੂੰ ਪੰਜਰੇ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ?
- ਸੀਮਾ, ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਈਏ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗੇਗਾ ?
- ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਲੱਗੇਗਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਰੋਵਾਂਗੀ, ਚਿੱਲਾਵਾਂਗੀ, ਪਰ ਤੂੰ ਤਾਂ ਰੋਦਾ ਨਹੀਂ ਰੋਮੀ।
- ਸਾਡੇ ਹੰਡੇ ਕੌਣ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਅਸੀਂ ਹੱਸ ਕੇ, ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਜਾਹਿਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਰੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪੀੜਾ।
- ਅਸੀਂ, ਤੈਨੂੰ ਐਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਚੰਗਾ ਖਿਲਾਉਂਦੇ ਪਿਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਫਿਰ ਵੀ ਤੂੰ ਦੁਖੀ ਕਿਉਂ ?
- ਸੀਮਾ ਰਾਣੀ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਆਰ-ਦੁਲਾਰ ਸੰਤੋਸ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨੀਲੇ

ਆਸਮਾਨ ਦੀ ਉਹ ਮੁਕਤ ਉੜਾਨ, ਆਪਣੇ ਸੰਗੀ-ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਝੂੰਡ ਵਿੱਚ ਮਸਤੀ ਨਾਲ ਝੂਮਦੇ ਹੋਏ ਨਿਤ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇਖਣਾ, ਤਰ੍ਹਾਂ - ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛਲ ਚੱਖਣਾ - - - - ਉਸ ਮੁਕਤ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੱਗੇ ਤੁਹਾਡੀ ਖਾਤਿਰਦਾਰੀ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ।

- ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰ ?
- ਇਨਸਾਨ ਹੀ ਕਿਉਂ ! ਜਾਨਵਰ ਵੀ ਪਿਆਰ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਆਰ ਕਾਰਣ ਹੀ ਤਾਂ ਜਿੰਦਾ ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਬੰਦੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਕਦੋਂ ਦਾ ਸਿਰ ਪਟਕ-ਪਟਕ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ।
- ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਇਥੇ ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਹੈ।
- ਸੱਚ ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਝ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ।

ਸ਼ਾਇਦ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਡੇ ਵੀ ਨਾ ਪਾਵਾਂ। ਮੇਰੇ ਸੰਗੀ-ਸਾਥੀ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਅਪਨਾਉਣਗੇ। ਬਾਜ਼ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵਾਂ ਇਹ ਵੀ ਡਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤਾਂ ਹਾਂ।

ਪਰ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਢੁੱਖ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਹੈ।
ਉਹ ਕੀ ਹੈ, ਰੋਮੀ ?

ਤੁਸੀਂ ਬੁਰਾ ਨਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀਮਾ। ਜਦੋਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਪਾ ਦੀਆਂ ਬੇਈਮਾਨੀ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਖਾਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਕੱਲ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਪਾ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ 'ਸਾਲੂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੂਟ ਬਣਵਾ ਦੇਵਾਂਗਾ।' 'ਢੁੱਖ ਉਦੋਂ ਦੁਗਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਵੀ ਵਿਕ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਅਤੇ

ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਿਰਮਾਤਾ ਹੀ ਵਿਕਣ ਲਗ ਜਾਏਗਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਭਾਵਿੱਖ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ?

ਰੋਮੀ, ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਐਨਾ ਯਿਆਲ ਹੈ।

ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ! ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦਾ ਅੰਨ੍ਹਜਲ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਦੀ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਸਾਹ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ - - - -

- ਰੋਮੀ, ਤੂੰ ਸੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਇਸਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਾਂਗੀ। ਕੀ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਸਾਥ ਦੇਵੇਂਗਾ?

ਵਿਰੋਧ ਕਰੋਗੇ, ਪਰ ਕਿਵੇਂ?

ਸਤਿਆਗ੍ਰਹੀ ਕਰਕੇ।

ਉਠੀ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਚੁੰਮ ਲਿਆ।

ਸੀਮਾ ਅਤੇ ਰੋਮੀ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਦੌਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਅੱਜ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਥੋੱਲ ਦਿੱਤੀਆਂ - - - -। ਮੈਂ ਸਚਮੁਚ ਆਪਣੇ ਸੁਆਰਥ ਅਤੇ ਧਨ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿੱਚ ਅੰਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ - - - -।

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਚਿੰਨ੍ਹ

1	ਭਾਰਤ	- ਅਸੋਕ ਚੱਕਰ
2	ਆਸਟਰੋਲੀਆ	- ਕੰਗਾਰੂ
3	ਕੈਨੇਡਾ	- ਚਿੱਟਾ ਲਿੱਲੀ
4	ਸਪੇਨ	- ਗਰੂੜ ਪੰਛੀ
5	ਇੰਗਲੈਂਡ	- ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁੱਲ
6	ਅਮਰੀਕਾ	- ਗੋਲਡਨ ਰਾਡ
7	ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ	- ਕੀਵੀ
8	ਫਰਾਂਸ	- ਲਿੱਲੀ
9	ਜਰਮਨੀ	- ਕਾਰਨ ਡਾਲਾਵਰ
10	ਈਰਾਨ	- ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁੱਲ
11	ਇਟਲੀ	- ਚਿੱਟੀ ਬਿੱਲੀ
12	ਜਪਾਨ	- ਕ੍ਰਿਸ਼ੇਸਮ
13	ਪਾਕਿਸਤਾਨ	- ਚੰਨ ਤਾਰਾ

◆ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਧਰਮਕੌਰ

ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਸਮਾਰੋਹ

ਇੱਕ ਝੰਕੀ

- ◆ ਸੰਨ 1950 ਵਿੱਚ ਆਜਾਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਚਕਰਵਰਤੀ ਰਾਮ ਗੋਪਾਲਾਚਾਰੀ ਨੇ 26 ਜਨਵਰੀ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਦਸ ਵਜੇ ਅਠਾਰਾਂ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਗਣਰਾਜ ਪੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦਸ ਵੱਜ ਕੇ ਚੌਵੀਂ ਮਿੰਟ ਦੇ ਬਾਅਦ ਬਾਬੂ ਰਾਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲਿਆ। ਦਸ ਵੱਜ ਕੇ 30 ਮਿੰਟ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੋਥਾਂ ਦੀ ਸਲਾਮੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਸਾਮ ਨੂੰ ਸਮਾਰੋਹ ਹੋਇਆ।
- ◆ ਪਹਿਲਾ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ 26 ਜਨਵਰੀ 1950 ਨੂੰ ਰਾਜਾਪਥ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਰਵਿਨ ਸਟੇਡਿਆਮ (ਵਰਤਮਾਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਟੇਡੀਅਮ) ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰੇਡ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੇ ਲਈ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਦਰਸ਼ਕ ਜੁਟੇ। ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸੁਕਰਣੇ ਸਨ।
- ◆ 1951 ਤੋਂ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਦਾ ਸਮਾਰੋਹ ਕਿੰਗਜ਼-ਵੇ ਮਤਲਬ ਰਾਜਾਪਥ ਤੇ ਹੋਣਾ ਤੈਹ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਸਾਲ ਪਰੇਡ ਗੈਲ ਡਾਕਖਾਨਾ ਤੇ ਖੜਕ ਹੋਈ ਸੀ।
- ◆ 1952 ਤੋਂ ਬੀਟਿੰਗ ਰਿਟੀਟ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ।
- ◆ 1953 ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਲੋਕ ਨਾਚ ਅਤੇ ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਈ।
- ◆ 1954 ਵਿੱਚ ਐਨ. ਸੀ. ਸੀ. ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਦਲ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

- ◆ 1950 ਤੋਂ 1954 ਤਕ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਸਮਾਰੋਹ ਇਰਵਿਨ ਸਟੇਡਿਆਮ, ਕਿੰਗਜ਼-ਵੇ, ਲਾਲ ਕਿਲਾ ਅਤੇ ਰਾਮਲੀਲਾ ਮੇਦਾਨ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਨਾ ਕਿ ਰਾਜਾਪਥ ਤੇ।
- ◆ 1955 ਤੋਂ ਰਾਜਾਪਥ ਤੇ ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਪਰੇਡ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ ਅਤੇ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੀਆਂ ਝੰਕੀਆਂ ਦੀ ਵੀ।
- ◆ ਸਾਰੀਆਂ ਝੰਕੀਆਂ 8 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਬਾ ਰਸਤਾ ਤੈਅ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਏਸੀਨਾ ਹਿਲ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਰਾਜਾਪਥ, ਇੰਡੀਆ ਗੋਟ ਤੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਲਾਲ ਕਿਲਾ ਤੱਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।
- ◆ 1955 ਵਿੱਚ ਲਾਲ ਕਿਲੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨ-ਏ-ਆਮ ਵਿੱਚ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਤੇ ਮੁਸ਼ਾਇਰੇ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ।
- ◆ 1958 ਤੋਂ ਰਾਜਾਪਾਨੀ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਭਵਨਾਂ ਤੇ ਰੈਸ਼ਨੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸੰਨ 1959 ਤੋਂ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਤੇ ਵਾਯੂਸੈਨਾ ਦੇ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰਾਂ ਤੋਂ ਫੁੱਲ ਵਰਸਾਣਾ ਅਤੇ ਸੰਨ 1960 ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਬਹਾਦੂਰੀ ਦੇ ਲਈ ਸਨਮਾਨਿਤ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਥੀ ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਗਿਆ।
- ◆ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਪਰੇਡ ਅਤੇ ਬੀਟਿੰਗ ਰਿਟੀਟ ਸਮਾਰੋਹ ਪਹਿਲੇ ਬਿਨਾ ਟਿਕਟ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਟਿਕਟਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ 1962 ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ।
- ◆ ਅਮਰ ਜਵਾਨ ਤੇ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਅਰਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਸੰਨ 1973 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਨਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ।

ੴ ਪਰਵੀਨ ਨਿਰੰਕਾਰੀ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਸੰਗ੍ਰਹਿਕਰਤਾ - ਨੀਲਮ ਭਾਟੀਆ

- ☞ ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾਂ ਨਰਿੰਦਰ ਨਾਥ ਸੀ।
- ☞ 'ਅਬਲਾ ਜੀਵਨ ਹਾਇ ਤੁਮਾਰੀ ਯਹੀ ਕਹਾਨੀ' ਮੈਥਲੀਸ਼ਰਣ ਗੁਪਤ ਦੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਹਨ।
- ☞ ਵੰਦੇਮਾਤਰਮ ਰੀਤ ਆਨੰਦ ਮਠ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।
- ☞ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਵਿਤਾ ਰੇਨਬੋ ਵਰਡਸਵਰਗ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ।
- ☞ ਸਿਵਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸਿਵਨੇਰ ਦੁਰਗ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ।
- ☞ ਸਾਹਜਹਾਂ ਦਾ ਬਚਪਨ ਦਾ ਨਾਂ ਖੁਰਰਮ ਸੀ।
- ☞ ਦਾਰਾ ਸ਼ਿਕੋਹ ਨੇ ਉਪਨਿਸਥਾਂ ਦਾ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ।
- ☞ ਅਕਬਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ ਜਲਾਲੁਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ ਅਕਬਰ ਸੀ।
- ☞ 'ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਆਧੁਨਿਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਪਿਤਾ ਹਨ' ਇਹ ਕਥਨ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੌਸ ਦਾ ਹੈ।
- ☞ 'ਹੰਗਰੀ ਸਟੋਨਸ' ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਲੇਖਕ ਰਵਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਹਨ।
- ☞ ਰਾਂਧੀ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਹਰੀਜਨ ਸੇਵਾ ਸੰਘ ਦੇ ਅਧਿਅਕਸ਼ ਘਨਸਿਆਮ ਦਾਸ ਬਿੜਲਾ ਸਨ।
- ☞ ਵਿਭਾਜਨ ਕਰੋ ਐਰ ਭਾਗੋ' ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਸੀ।
- ☞ ਮੈਂ ਨਾਸਤਿਕ ਕਿਉਂ ਹਾਂ' ਦਾ ਲੇਖਕ ਸਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸੀ।
- ☞ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੌਸ ਨੇ ਜੇ ਹਿੰਦ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਜਰਮਨ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਸੀ।
- ☞ ਗ੍ਰੇਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸੰਗੀਤ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ।
- ☞ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰੇਸੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸੰਗਠਨ ਬਰਲਿਨ (ਜਰਮਨੀ) ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੈ।

ਖਾਣੇ ਦੇ ਅਨੋਥੇ ਵਿਸ਼ਵ ਰਿਕਾਰਡ

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪੇਟੂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੈਲਫੋਰਨੀਆਂ ਦਾ ਐਡਵਰਡ ਅਬਰਾਹਿਮ 'ਬੋਜ਼' ਮਿਲਰ ਸੀ। ਉਹ ਪੜ੍ਹੀ ਦਿਨ 2500 ਕੈਲੋਗੀ ਭੋਜਨ ਖਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਵਜ਼ਨ 127-139 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ, ਕੱਦ 1.71 ਮੀਟਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਲੱਕ ਦਾ ਮਾਪ 144 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਸੀ।

ਅਡੇ - 11 ਫਰਵਰੀ, 1977 ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ 'ਚ ਪੀਟਰ ਡਾਊਂਸਵੇਲ ਨੇ 58 ਸੈਕੰਡ 'ਚ 15 ਕਠੋਰ ਉਥਲੇ ਆਡੇ ਖਾਏ ਸਨ। 28 ਮਈ, 1984 ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਕਿਲਮਾਨੋਕ 'ਚ 75 ਸੈਕੰਡ 'ਚ 38 ਨਰਮ ਉਥਲੇ ਆਡੇ ਖਾਏ ਸਨ।

ਅਲੂ - ਪੀਟਰ ਡਾਊਂਸਵੇਲ ਨੇ ਨਾਰਬੋਟਸ 'ਚ 25 ਅਗਸਤ, 1978 ਨੂੰ ਇਕ ਮਿੰਟ 22 ਸੈਕੰਡ 'ਚ 1.36 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਆਲੂ ਖਾਏ ਸਨ।

ਅਲੂ-ਚਿਪਸ - ਬਰਿਸਬੇਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪਾਲ ਜੀ ਟੁਲੀ ਨੇ ਮਈ 1969 'ਚ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ 30 ਪੈਕੇਟ ਆਲੂ ਚਿਪਸ (ਹਰ ਇਕ ਪੈਕੇਟ 56.6 ਗਰਾਮ) 24 ਮਿੰਟ 33.6 ਸੈਕੰਡ 'ਚ ਖਾ ਲਏ ਸਨ।

ਆਈਸਕਰੀਮ - 26 ਜਨਵਰੀ, 1984 ਨੂੰ ਟਾਨੀ ਡਾਊਂਡਸਵੇਲ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ 'ਚ 50.04 ਸੈਕੰਡ 'ਚ 1.530 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਆਈਸਕਰੀਮ ਖਾਈ ਸੀ।

ਕੋਲੇ - ਡਾ. ਰੋਨਾਲਡ ਐਲ. ਅਲਕਾਨਾ ਨੇ 7 ਦਸੰਬਰ 1973 ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ਼ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ 'ਚ 2 ਮਿੰਟ 'ਚ 17 ਕੋਲੇ ਖਾ ਕੇ ਰਿਕਾਰਡ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹਰ ਇਕ ਕੋਲੇ ਦਾ ਵਜ਼ਨ 128 ਗ੍ਰਾਮ ਸੀ।

ਨਿੰਬੂ - ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਬਾਬੀ ਕੈਂਡ ਨੇ 2 ਮਈ 1976 ਨੂੰ ਨਿੰਬੂਆਂ ਦੇ 12 ਟੁਕੜੇ, ਬੀਜ ਛਿਲਕੇ ਸਣੇ 15.3 ਸੈਕੰਡ 'ਚ ਖਾਏ ਸਨ।

ਪਨੀਰ - ਪੀਟਰ ਡਾਊਂਡਸਵੇਲ ਨੇ 14 ਜੁਲਾਈ, 1978 ਨੂੰ ਨਾਰਬਨਟਸ ਚ 453 ਗ੍ਰਾਮ ਪਨੀਰ ਇਕ ਮਿੰਟ 13 ਸੈਕੰਡ ਚ ਖਾਏ ਸੀ।

ਮੁੰਗਫਲੀ - ਪਹਿਲੀ ਅਗਸਤ 1979 ਨੂੰ 21ਵੇਂ ਦੇ ਜਿਮ ਕਾਰਨਟਾਨਰ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ 'ਚ 64 ਸੈਕੰਡ 'ਚ 100 ਸਾਬਤ ਮੁੰਗਫਲੀਆਂ ਖਾਈਆਂ ਸਨ।

ਕੁੱਕੜ - ਵਾਲੇਤਿਨ ਟਰੋਰੇਤਿਸੂ ਮੂਨੌਜ਼ ਨੇ ਸਪੇਨ 'ਚ 27 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1986 ਨੂੰ 10 ਮਿੰਟ 37 ਸੈਕੰਡ 'ਚ 2.1 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਕੁੱਕੜ ਖਾਏ ਸਨ।

॥ ਸੁਰਜੀਤ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

26 ਜਨਵਰੀ

ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਖੂਨ ਅਹੁਤੀ ਪਾਈ ਹੈ,
ਭਾਰਤ ਦਾ ਅੱਜ ਬੱਚਾ-ਬੱਚਾ ਸੁਖਦ ਮਨਾਏ ਆਜ਼ਾਦੀ।
ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਿਮ ਸਿੱਖ ਇਸਾਈ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਿਚ,
ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਮੁਕਟ ਸਜਾਏ ਆਜ਼ਾਦੀ।

ਏਕੇ ਦੀ ਜੇ ਬਰਕਤ ਹੋਵੇ ਸਭ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਮਿਲੇ,
ਉੱਚੇ ਭਵਨਾਂ ਦੀ ਟੀਸੀ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਏ ਆਜ਼ਾਦੀ।
ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਮਿਹਨਤ ਈਮਾਨ ਜਰੂਰੀ,
ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਉੱਗਲੀ ਲਾ ਕੇ ਫਿਰ ਸਮਝਾਏ ਆਜ਼ਾਦੀ।

ਅਕਲਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋਵੇ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਵਿਚ ਬੁਲੰਦੀ,
ਚੰਨ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਏ ਆਜ਼ਾਦੀ।
ਤਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂਆਂ ਸੰਤਾਂ ਵਾਲੀ ਥਾਲੀ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਹੋਵੇ,
ਇਕਾਗਰਤਾ ਹੋਵੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਮਾਏ ਆਜ਼ਾਦੀ।

ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਸੁਰਜ ਜਗਦਾ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗੇ,
ਹਨੇਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਡਿੱਗੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਉਠਾਏ ਆਜ਼ਾਦੀ।
ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੇ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਅੰਦਰ ਪਰਬਤ ਵਾਂਗੂ ਖੜਦੀ ਹੈ,
ਮਾਂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਰੁਤਬੇ ਵਰਗੀ ਹੀ ਕਹਿਲਾਏ ਆਜ਼ਾਦੀ।

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੁੰਦਰ ਛੁੱਲਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼੍ਹੂ ਹੈ ਇਕ ਗੁਲਦਸਤੇ ਅੰਦਰ,
ਤਾਂ ਹੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਤਮ-ਸ਼ਕਤੀ ਕਹਿਲਾਏ ਆਜ਼ਾਦੀ।
'ਬਾਲਮ' ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਭਾਰਤ ਜਗਾਮਹਾਜਗਾਮਗ ਜਗਦਾ ਰਹੇ,
ਜਿੰਵੇਂ ਮੰਦਿਰ ਜੋਤ ਜਗੇ ਉਜਾਲਾ ਪਾਏ ਆਜ਼ਾਦੀ।

ਪ੍ਰੇਰਕ-ਪ੍ਰਸੰਗ - ਦੀਪਾਂਸੂ ਜੈਨ (ਭਿਵਾਨੀਮੰਡੀ)

ਦੁਨੀਆਂ ਬਦਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਖੋਜ

ਇੱਕ ਲੜਕਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਮਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, “ਮਾਂ, ਸਾਡੇ ਗਾਵਾਂਦੀ ਦੇਵੇਂ ਪੁੱਛੋ ਅੱਜ ਸਕੂਲ ਗਏ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੂੰ ਸਕੂਲ ਕਦੋ ਭੋਜੋਗੇ?”

ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘‘ਬੇਟਾ, ਤੁਸੀਂ ਚਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਸਕੂਲ ਦੂਰ ਹੈ। ਥੋੜਾ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਹੋ ਜਾਓ, ਉਦੋਂ ਜਾਣਾ।’’

ਉਹ ਥੋਲਿਆ, “ਨਹੀਂ ਮਾਂ, ਮੈਂ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਲੰਗੜਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ?”

ਮਾਂ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ, “ਨਹੀਂ ਬੇਟਾ, ਅਜੇ ਨਹੀਂ।”

ਪਰ ਲੜਕੇ ਨੇ ਜਿੰਦ ਪਕੜ ਲਈ। ਝੂਠੀ ਜਿੰਦ ਪਕੜਨ ਨਾਲ ਟੁੱਖ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਜਿੰਦ ਪਕੜਨ ਨਾਲ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਲਕ ਦੀ ਜਿੰਦ ਚੰਗੀ ਸੀ। ਮਾਂ ਸਮਝਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੁੱਢਾ ਅਪਾਹਿਜ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ, ਪੜ ਲਵੇਗਾ,

ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਕੋਈ ਕੰਮ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਹੀਂ ਪੜੇਗਾ ਤਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ, ਸੋ ਅਪਾਹਿਜ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਤਾਂ ਭੀਖ ਹੀ ਮੰਗਣੀ ਪਏਗੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਮਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਖਿਲ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਹਿਪਾਠੀ ਉਸ ਨੂੰ ਲੰਗੜਾ-ਪੰਗੜਾ ਕਹਿ ਕੇ ਚਿੜਾਉਣੇ ਸਨ, ਪਰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਚਿੜਾਉਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਹ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਗਏ। ਇਸ ਲੰਗੜੇ ਪੁੱਛੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਜਾਦੂ ਜਿਹਾ ਅਸਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪੁੱਛਾ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਥੋੜੀ ਕਦੇ ਲੰਗੜੇ ਲੜਕੇ ਦਾ ਕਾਰਟੂਨ ਬਣਾ ਦੇਂਦੇ, ਤਾਂ ਕਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖ, ਲੰਗੜਾ ਕੇ ਚਲਣ ਲਗਦੇ, ਉਹ, ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਕਦੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੱਸ ਕੇ ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਟਾਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਥੋੜਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਗਰਤ-ਹੀ-ਸ਼ਗਰਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਕੁਰਮੀ ਪਿੱਛੇ ਖਿਸਕਾ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੈਠਣ ਲੱਗਾ, ਤਾਂ ਕੁਰਮੀ ਨ ਹੋਣ ਦੀ ਵਜ਼ਹ ਨਾਲ ਡਿਗ ਪਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਚੱਟ ਵੀ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹੌਂਝ ਵੀ ਆ ਗਏ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਹੋਲੀ ਜਿਹਾ ਉਠਿਆ, ਕੁਰਮੀ ਥਿੰਡੀ ਤੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਲੜਕਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੋਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲੰਗੜੇ ਲੜਕੇ ਨੇ ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਅਧਣੀ ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਥੋੜਿਆਂ ਤੇ ਜਾਦੂ-ਜਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਉਸ ਦੀ ਇੱਜਤ ਕਰਨ ਲੱਗੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਘਰ ਵਿੱਚ ਬੇਠਾ ਸਕੂਲ ਦਾ ਪਾਠ ਯਾਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੋਲ ਹੀ ਥੈਨੀ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਕੋਈ ਕਪੜਾ ਸੀਅ ਰਹੀ ਸੀ।

ਬੇਟੇ ਨੇ ਮਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ, “ਮਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਦਰਜੀ ਦਾ ਕੰਮ ਸਿੱਖ ਰਹੀ ਹੋ ਕੀ?”

ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਨਹੀਂ ਬੇਟਾ। ਤੇਰੀ ਕਮੀਜ ਸੀਅ ਰਹੀ ਹਾਂ।”

ਬੇਟੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿਲਾਈ ਕਰਨਾ ਆਉਦਾ ਹੈ ਕੀ? ਦਰਜੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਦਿੰਦੀ? ਉਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿਲਾਈ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ।”

“ਬੇਟੇ, ਦਰਜੀ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਪਿਸੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮ੍ਰਿਡਾ ਸੌਚਣ ਲੱਗਾ। ਮਾਂ ਥੁੜੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਦੁਖ ਸਹਿਣ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪੜਨਾ ਛੌੜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕੰਮ ਦੀ ਥੋੜੀ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲ ਪਿਆ।

ਲੱਭਦੇ-ਲੱਭਦੇ ਉਹ ਇਕ ਮਸ਼ੀਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਲੰਗੜਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਜੋ ਵੀ ਕੰਮ ਚਾਹੋ, ਦੇ ਦੇਵੋ। ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਸੰਤੋਸ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਦੇਵੋ, ਵਰਨਾ ਨਹੀਂ।”

ਉਸ ਦੀ ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਕਾਰਖਾਨੇ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਡਾ ਨੂੰ ਕੰਮ ਤੇ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਉਸ ਲੰਗੜੇ ਮ੍ਰਿਡੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। ਮਾਲਿਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਪਸੰਦ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੱਕੀ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਗਈ।

ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਉਹ ਉਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਆਰੰਦ ਆਉਣ ਲੱਗਾ। ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜਰਾ-ਜ਼ਿਆਦਾ ਭੁੱਲ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇੱਕੀ ਲਗਨ ਨਾਲ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕਾਰਖਾਨੇ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਹੋਰ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਜਿੰਨਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਦਸ ਗੁਣਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਦਰਜੀ ਦਿਨ ਭਰ ਵਿੱਚ ਇਕ ਪਤਲੂਨ ਦੀ ਸਿਲਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਲਾਈ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਦਸ ਪਤਲੂਨਾਂ ਦੀ ਸਿਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।”

ਉਸ ਲੰਗੜੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਯਾਦ ਆ ਗਈ, ਜੋ ਬੁਢੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੋਂਕਾਂ ਨਾਲ ਸਿਲਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਨਾਲ ਜੋੜੀ-ਰੋੜੀ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਸਿਲਾਈ ਮਸ਼ੀਨ ਦੀ ਥੋੜੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਹੋਂਕਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਦਰਜੀ ਸਿਲਾਈ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਮ੍ਰਿਡੇ ਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮਾਲਿਕ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ, “ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਗਿਆ ਦੇਵੋ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਿਲਾਈ ਮਸ਼ੀਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂ।”

ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਉਸ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ, ਫਿਰ ਥੋੱਲਿਆ, “ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਮਸ਼ੀਨ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?”

“ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਮੈਂ ਅਜਿਹੀ ਮਸ਼ੀਨ ਬਣਾ ਸਕਾਂਗਾ, ” ਬਾਲਕ ਨੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

ਬਾਲਕ ਨੇ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਏ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਪਾਰ ਤੇ ਇਕ ਸਿਲਾਈ ਮਸ਼ੀਨ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਦੇ ਕੁਝ ਚੰਗੇ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਿੱਤਾਂ ਵਰਗੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਿਲਾਈ ਮਸ਼ੀਨ ਦਾ ਇਕ ਢਾਂਚਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਦਿਨ-ਰਾਤ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਮਸ਼ੀਨ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਸਿਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਹੱਸ ਪਏ। ਦਰਜੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮਸ਼ੀਨ ਦੁਆਰਾ ਕਪੜੇ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ? ਪਰ ਹੈਲੀ-ਹੈਲੀ ਲੋਕ ਉਸ ਮਸ਼ੀਨ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰਾਨੀ ਹੋਈ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਸਿਲਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੀਂ ਹੈਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਦਰਜੀ ਹੋਂਕਾਂ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸੰਨ 1840 ਦੀ ਘਟਨਾ ਹੈ ਇਹ।

ਅਪਣੀ ਲਗਨ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਸਿਲਾਈ ਮਸ਼ੀਨ ਦੀ ਥੋੜੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਸ ਲੰਗੜੇ ਅਮਰੀਕੀ ਬਾਲਕ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ ‘ਹਿਲਿਆਸ ਹੋਵ’। ਸੰਨ 1867 ਵਿੱਚ ਹੋਵ ਦੀ ਮੌਜ ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਥੋੜੀ ਦਾ ਲਾਭ ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਉਠਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

□ ਦਿਨੇਸ਼ ਦਰਪਣ

ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ

ਇਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਦੀ ਲੰਬੀ ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਖੇਜ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਉਥੇ ਹੀ ਉਤਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਅਤੇ ਹਵਾਈ ਪੱਟੀ ਹੋਵੇ। ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਖੇਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬਿਨਾ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਹਵਾਈ ਪੱਟੀ ਦੇ ਵੀ ਉਡ ਸਕੇ।

ਇਸ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਡਿਜਾਇਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਜ਼਼਼ੁਰਬੇਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਪ੍ਰੈਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਰੂਸੀ ਡਿਜਾਇਨਰ ਇਗੋਰ ਮਿਕੋਰਸਕੀ ਨੇ ਸੰਨ 1909 ਵਿੱਚ ਇਕ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਬਣਾਇਆ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲਗਾਤਾਰ ਖੇਜ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਆਖਿਰ ਸੰਨ 1940 ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸਫ਼ਲਤਾ ਮਿਲੀ।

ਆਉ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਜਾਣੀਏਂ ਕਿ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਕਿਵੇਂ ਉਡਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਵੱਲ ਗੋਲਾਈ ਲਈ ਹੋਈ ਚੌਕੋਰ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਪਾਸੇ ਪਤਲੇ ਆਕਾਰ ਦੇ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਦੀ ਬਾਡੀ (ਢਾਂਚਾ) ਸਟੀਲ ਦੀ ਚਾਦਰ ਦੀ ਬਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਹਿਲਾ ਧੜ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਪੂਛ। ਧੜ ਦੇ ਉਪਰ ਇਕ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਪੂਛ ਤੇ ਇਕ ਛੋਟਾ ਪੱਖਾ ਲੱਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵੱਡਾ ਪੱਖਾ ਜਦੋਂ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਇਕ ਉਲਟੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਉਲਟੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਹੀ ਪੂਛ ਵਾਲਾ ਛੋਟਾ ਪੱਖਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੂਛ ਵਾਲਾ ਪੱਖਾ ਕਾਫ਼ੀ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧੜ ਵਾਲਾ ਪੱਖਾ ਸਾਈਜ਼ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧੜ ਦੇ ਪੱਖੇ ਦੀ ਗਤੀ ਹੀ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਨੂੰ ਉਡਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪੱਖੇ ਦੇ ਡੈਨੇ ਇਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਛੜ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੈਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਰੋਟਰ ਬਲੈਡ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਧੜ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਡੈਨੇ ਵੀ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੈਨਿਆਂ ਦੇ ਠੀਕ ਹੇਠਾਂ ਸਵੇਸ਼ ਪਲੇਟ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਵੇਸ਼ ਪਲੇਟ ਦੋ ਗੋਲ ਸਮਤਲ ਪਲੇਟਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਵੇਸ਼ ਪਲੇਟ ਇਕ ਛੋਟੀ-

ਜਿਹੀ ਧੜ ਅਤੇ ਡੈਨੋ ਦੇਹਾਂ ਨਾਲ
ਜੁੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਾਇਲਟ
ਰਾਹੀਂ ਸਵੇਸ਼ ਪਲੇਟ ਨੂੰ ਮਨਚਾਹੀ
ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਘੁਮਾਣ ਜਾਂ ਝੁਕਾਣ
ਨਾਲ ਪੱਖੇ ਵੀ ਉਸ ਦਿਸ਼ਾ ਅਤੇ
ਕੋਨ ਤੇ ਝੁਕਦੇ ਹਨ।

ਸਵੇਸ਼ ਪਲੇਟ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਮੁੱਖ
ਗਿਆਰਬਾਕਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਰਬਾਕਸ ਦਾ ਕੰਮ
ਪੱਖੇ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਨਿਯੋਜਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ
ਹੇਠਾਂ ਗੈਸ ਟਰਬਾਈਨ ਇੰਜਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ
ਇੰਜਨ ਜਨਰਲ ਟਰਬਾਈਨ ਇੰਜਨਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਇੰਜਨ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦਾ ਬਟਨ
ਪਾਇਲਟ ਦੇ ਕੌਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਹੁਣ
ਤੱਕ ਦੱਸੇ ਗਏ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਉਪਕਰਣ
ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਦੇ ਧੜ ਦੀ ਛੱਤ ਤੇ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ
ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਬਟਨ ਪਾਇਲਟ
ਦੀ ਸੀਟ ਦੇ ਕੌਲ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਦੋਵੇਂ ਸੀਟਾਂ
ਅੱਗੇ ਵੱਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਧੜ ਦੇ ਅੱਗੇ ਦਾ
ਹਿੱਸਾ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਕੱਚ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਇਲਟ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਸੁਵਿਧਾ
ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਹ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੇਖ ਸਕਣ।
ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਦੇ ਨਿਚਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ
ਹੈਲੀਕਾਪਟਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤਾਰਣ (ਲੈਂਡ ਕਰਨ) ਦੇ

ਲਈ ਪਹੀਏ ਲਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕੁਝ
ਹੈਲੀਕਾਪਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੀਏ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸਟੈਂਡ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਕੇ ਚਾਲਕ
ਹੈਲੀਕਾਪਟਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਜਾਂ ਮਨਚਾਹੀ
ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਉਤਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਨੂੰ ਉਡਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ
ਪਾਇਲਟ ਇੰਜਨ ਨੂੰ ਚਾਲ੍ਹ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।
ਇੰਜਨ ਦੇ ਚਾਲ੍ਹ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਧੜ ਦੇ ਉਪਰ ਲੱਗਾ
ਵੱਡਾ ਪੱਖਾ ਵੀ ਘੁਮਾਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੱਡਾ
ਪੱਖਾ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਗਤੀ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ
ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਉਪਰ ਹਵਾ ਦਾ ਇਕ ਚੱਕਰ ਬਣਦਾ
ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਵਾਯੂ ਚੱਕਰ ਦੀ ਮਦਦ
ਨਾਲ ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਹਵਾ ਵਿੱਚ
ਉਠਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਅਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵੱਲ।

ਬਾਲ ਕਵਿਤਾ : ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੁ

ਚੂਹਿਆਂ ਦੀ ਰੇਲਗੱਡੀ

ਚੂਹਿਆਂ ਨੇ ਰਲ, ਰੇਲ ਬਣਾਈ।
ਸਭ ਦੀਆਂ ਪੂਛਾਂ ਫੜੀਆਂ।

ਸਾਰੇ ਜੌਸ ਵਿੱਚ ਭੱਜੀ ਜਾਵਣ।
ਮੁੱਢਾਂ ਕਰਕੇ ਖੜੀਆਂ।

ਭੂਰਾ ਚੂਹਾ ਇੰਜਣ ਬਣਿਆ।
ਡੱਬੇ ਬਾਕੀ ਭਾਈ।

ਮਾਣੋ ਸੋਚਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਈ।
ਕਿੱਥੋਂ ਸਕੀਮ ਇਹ ਆਈ।

ਚੂਹਾ ਹੱਸ ਕੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ।
ਆਸੀਂ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਗਏ।

ਮਾਡੇ ਚੂਹੇ ਬਣ ਵਿਗਿਆਨੀ।
ਚੰਦ ਉਪਰ ਵੀ ਚੜ੍ਹ ਗਏ।

ਕਹਾਣੀ - ਅੰਜੂ ਅਹਿਰਵਾਰ

ਅਤਮਨਿਰਭਰਤਾ ਵੱਡਾ ਗੁਣ

ਇਕ ਰਾਜਾ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸਾ ਦਾ ਹਾਲ ਜਾਨਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਭੇਸ ਬਦਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਗੁਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇਕ ਲੱਕੜਹਾਰਾ ਸਿਰ ਤੇ ਲਕੜੀਆਂ ਦਾ ਭਾਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਕਮਜ਼ੌਰ ਸਿਹਤ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਦਯਾ ਆ ਗਈ। ਰਾਜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਥਾਥਾ ! ਤੁਸੀਂ ਇਨੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋ ਤਾਂ ਵੀ ਇਨੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਸਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ?"

ਲੱਕੜਹਾਰੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ - ਕਸਟ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦਾ? ਰੱਬ ਨੇ ਦੋ ਹੱਥ ਮੈਨੂੰ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਮਿਹਨਤ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ ਤਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗਾ?

ਰਾਜਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ - ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ?

ਲੱਕੜਹਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਗਰੀਬ ਹਾਂ। ਨਾ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਮੁੰਡਾ ਹੈ ਨਾ ਕੁੜੀ। ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ?

ਰਾਜਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ - ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਇਵੇਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਬੇਸ਼ਾਹਾਰਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਲੱਕੜਹਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਤਕ ਮੇਰੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਰਾਜਾ ਦੀ ਦਯਾਦਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਮੋਹਤਾਜ਼ ਬਣਾ। ਦੂਜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਰਹਿਣਾ ਮੇਰੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੈ।

ਉਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦਾ ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਆਤਮਨਿਰਭਰਤਾ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਰਾਜਾ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋ ਗਿਆ।

ਰਾਜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਕਾਸ਼ ! ਇਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਵੀ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਦੀ ਅੱਖੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸਾ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਰਾਜ ਬਹੁਤ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦਾ।

ਆਤਮਨਿਰਭਰ ਹੈਣਾ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗੁਣ ਹੈ। ਆਤਮਨਿਰਭਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨਿਰਭੈ ਹੈ ਕੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਤਮਨਿਰਭਰ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਸੰਪਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦੂਜਿਆਂ ਤੋਂ ਮਦਦ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਨਵੰਬਰ ਅੰਕ ਦੀ ਰੰਗ ਭਰੋ ਪ੍ਰਤਿਯੋਗਤਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ

ਪਹਿਲਾ ਨੰ :

ਪਛੀਨ ਕੌਰ
ਉਮਰ 11 ਸਾਲ
ਪਿੰਡ : ਨਾਨਕ ਨਗਰੀ
ਡਾਕਖਾਨਾ : ਚਿਹੋੜ੍ਹ
ਸਿਲਾ : ਕੁਰੂਖਲਾ
ਪੰਜਾਬ : 144402

ਦੂਜਾ ਨੰ :

ਰਣਵੀਰ ਸਿੰਘ
ਗੜਦੀਵਾਲਾ ਰੋਡ
ਉਮਰ 11 ਸਾਲ
ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ : ਜੀਗ
ਸਿਲਾ : ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ
ਪੰਜਾਬ

ਤੀਜਾ ਨੰ :

ਵਿਡੋਜੀਤ ਸਿੰਘ
(ਉਮਰ 9 ਸਾਲ)
ਮਕਾਨ ਨੰ : 25 ਕੈਲਾਂ ਕਾਲੋਨੀ
ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ : ਗਿੱਦੜਬਹਾ
ਸਿਲਾ : ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ
ਪੰਜਾਬ

ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ ਗਏ -

ਜਸਮੀਨ (ਬੀਰਮਪੁਰ)
ਪ੍ਰਿਯਾ (ਗਿੱਦੜਬਹਾਹਾ)
ਸਮਨੀਤ (ਗਿੱਦੜਬਹਾਹਾ)
ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ (ਭਰੋਲੀ ਖੁਰਦ)
ਗੁਰਵਿੰਦਰ (ਜੀਰਾ)
ਪ੍ਰੇਰਨਾ (ਬੇਦੀ ਨਗਰ)
ਖੁਸ਼ਵੰਤ (ਬਰਨਾਲਾ)
ਨਿਮਰਤਾ (ਬੁਢਲਾਡਾ)
ਅਰਚਨਾ (ਗਿੱਦੜਪਿੰਡੀ)
ਸਹਿਜਪ੍ਰੀਤ (ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ)
ਕਿਰਨਦੀਪ (ਲੁਧਿਆਣਾ)
ਵਿਦਿਤ (ਖੁਸ਼ਹਾਲਪੁਰ)
ਯਸ਼ਿਕਾ (ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ)
ਤਮਨਾ (ਗਾਂਧੀ ਵਿਹਾਰ)
ਵੰਦਿਤਾ (ਦਿੱਲੀ),
ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ (ਗਿੱਦੜਬਹਾਹਾ)

ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ ਦੀ ਰੰਗ ਭਰੋ ਪ੍ਰਤਿਯੋਗਤਾ

ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਸਫੇਂ ਤੇ ਇਕ ਚਿੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਚਿੱਤਰ 'ਚ ਸੌਹਣੇ-ਸੌਹਣੇ ਰੰਗ ਭਰ ਕੇ 20 ਜਨਵਰੀ ਤਕ ਸੰਪਾਦਕ, 'ਹੈਸਤੀ ਦੁਨੀਆ', ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕੰਪਲੈਕਸ, ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕਾਲੋਨੀ, ਦਿੱਲੀ-9 ਦੇ ਦਫਤਰ ਚ ਭੇਜ ਦਿਓ।

ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ 'ਹੈਸਤੀ ਦੁਨੀਆ' ਦੇ ਮਾਰਚ 2017 ਅੰਕ 'ਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖੋ।
15 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਰੰਗ ਭਰੋ

ਨਾਮ ..... ਉਮਰ .....

ਪੂਰਾ ਪਤਾ .....

ਜਨਮਦਿਨ ਮੁਬਾਰਕ

ਇਸ ਵਿਸੇ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ 10 ਸਾਲ ਤਕ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਫ ਪਾਸਪੋਰਟ ਸਾਈਜ਼ ਦਾ ਛੋਟੇ ਇਸ ਪਤੇ ਤੇ ਭੇਜੋ।

ਸੰਪਦਕ, ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ,
ਪੜ੍ਹਾ ਵਿਭਗ, ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮੰਡਲ,
ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕਲੋਨੀ, ਡਿੱਲੀ - 9

ਛੋਟੇ ਦੇ ਪਿਛੇ ਇਹ
ਕੂਪਨ ਚਿਪਕਾਉਣਾ
ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਨਾਮ	ਜਨਮ ਤਾਰੀਕ	ਸਾਲ .....
ਪਤਾ		

ਪੈਸਿਲ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ?

ਲੋਠ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਪੈਨਸਿਲਸ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਲਿੰਕੀ ਦੁਆ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਫਾਈਨ ਬ੍ਰਸ਼ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੈਸਿਲ ਦਾ ਮੂਲ ਅਰਥ ਨਿੱਕਾ ਨੁਕੀਲਾ ਬ੍ਰਸ਼ ਸੀ। ਅੱਜ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਬਿਲਕੁਲ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੈਸਿਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ 200 ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਾਲ ਪੁਰਣੀ ਹੈ। ਪਰ ਕਿਹਾ ਇਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਗਭਗ 500 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਬਰਲੇਂਡ ਦੀ ਇਕ ਖਦਾਨ ਵਿਚ ਗ੍ਰੇਹਾਈਟ ਦੀ ਥੋੜੀ ਸੀ ਅੱਤੇ ਇਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਕਰੂਡ ਪੈਸਿਲਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ ਇਥੇ ਪੈਸਿਲ ਦੀ ਖੋਲ ਹੋਈ।

ਨਜੂਰੇਮਥਰਗ, ਜਗਨੀ ਦੇ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫੇਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ 1760 ਵਿਚ ਅਪਣਾ ਵਿਉਪਾਰ ਸਕਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਅੱਤੇ ਗ੍ਰੇਹਾਈਟ ਦੇ ਚੂਰੇ ਨਾਲ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪੈਸਿਲ ਬਨਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਲਤਾ ਤੋਂ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਹ ਸਹਲ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਅਖਿਰਕਾਰ ਈੱਜ਼ੋ ਕੋਨਟੇ ਨੇ 1795 ਵਿਚ ਗ੍ਰੇਹਾਈਟ ਤੋਂ ਪੈਸਿਲ ਬਨਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਲਤਾ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਮਿਲਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅੱਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਪਕਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਆਧੁਨਿਕ ਪੈਸਿਲਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਸਵਾਲ ਉਠਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪੈਸਿਲ ਗ੍ਰੇਹਾਈਟ ਨਾਲ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈਡ ਜਾਂ ਸੀਸੇ ਦੀ ਪੈਸਿਲ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਹੁਣ ਤਕ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝ ਗਏ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੈਡ ਪੈਸਿਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਲੈਡ ਜਾਂ ਸੀਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਬਲਕਿ ਗ੍ਰੇਹਾਈਟ ਨਾਮਕ ਖਨਿਜ ਪਦਾਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਲੈਡ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰੇਹਾਈਟ ਨੂੰ ਕਾਰਜ ਤੇ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਬਲੈਕ ਲੈਡ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅੱਤੇ ਇਥੋਂ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈਡ ਪੈਸਿਲ ਦਾ ਨਾ ਮਿਲਿਆ।

ਸੋਕੇ ਹੋਏ ਗ੍ਰੇਹਾਈਟ ਦੇ ਚੂਰੇ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਅੱਤੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਮਿਕਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਤਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਿੱਟੀ ਹੋਵੇਗੀ ਉਤਨੀ ਹੀ ਸਥਤ ਪੈਸਿਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗ੍ਰੇਹਾਈਟ ਹੋਵੇਗਾ ਉਨੀਂ ਮੁਲਾਇਮ ਪੈਸਿਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਮਿਸਰਣ ਵਿਚ ਆਟੇ ਵਰਗੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫਾਰਮਿੰਗ ਟ੍ਰੈਸ ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਪਤਲੀ ਰੱਮੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅੱਤੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅੱਤੇ ਬੇਕ ਕਰਨ ਲਈ ਢੱਡੇ ਉਵੈਨ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਠਣਾ ਲਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਪੈਸਿਲ ਦੇ ਉਤੇ ਜੋ ਲੱਕੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢਾਲਦੇ ਹਨ? ਦਰਅਸਲ ਲੱਕੜ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮੌਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਉਹ ਲੈਡ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੋ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਦੇ ਸਾਥੇ ਵਿਚ ਲੈਡ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਚਿਪਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਰੀਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਪੈਸਿਲਾਂ ਵਿਚ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਮਸ਼ਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਸਤਹ ਨੂੰ ਚਿਕਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਲਗਭਗ 350 ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਪੈਸਿਲਾਂ ਹਨ ਜਿਨ ਦਾ ਵੱਖ ਵੱਖ ਉਪਯੋਗ ਹੈ। ਬਲੈਕ ਲੈਡ ਪੈਸਿਲ 72 ਵੱਖ ਵੱਖ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਪੈਸਿਲਾਂ ਹਨ ਜੋ ਗਿਲਾਸ, ਕਪੜੇ, ਸੇਲੈਫਨ, ਪਲਾਸਟਿਕ ਅੱਤੇ ਮੂਹੀ ਫਿਲਮ ਤੇ ਲਿਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਪੈਸਿਲ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ।

○ ਸੁਨੀਲ ਨਾਗਪਾਲ

ਕਹਾਣੀ - ਕੰਚਨ ਸਰਮਾ

ਸ਼ਾਮਾ ਜੀ ਦੀ ਮਿੱਥਿਆ

ਰਾਹੁਲ ਗਰਮੀ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿਚ ਮਾਮਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਆਇਆ ਸੀ। ਖੁੱਲੋ-ਖੁੱਲੋ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਹਰ ਵੇਲੇ ਖੇਡਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਕੌਲ ਹੀ ਇਕ ਅੰਬ ਦਾ ਬਰੀਚਾ ਸੀ। ਕੋਇਲ ਦੀ ਕੂੜ੍ਹ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਸੀ।

ਰਾਹੁਲ ਪੰਜਵੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਪੜਦਾ ਸੀ। ਹੋਮਵਰਕ ਲਈ ਸਕੂਲ ਬੈਗ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਹਵਾ ਬਹੁਤ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੌੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਹੋਮਵਰਕ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਖੇਡਣ ਦੀ ਸੁੱਝੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦੇ ਪੰਨੇ ਫਾੜ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਬਣਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਉਡਾਉਣ ਲੱਗਾ।

“ਹੋ, ਹੋ! ...ਵੇਖੋ! ਜਹਾਜ਼ ਉਡਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਹੁਲ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਜਹਾਜ਼ ਜਦੋਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਰਾਹੁਲ ਹੋਰ ਜਹਾਜ਼ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੰਨੇ ਫਾੜਨ ਲੱਗਾ। ਇਨੇ ਵਿਚ ਮਾਮਾ ਜੀ ਆਫਿਸ ਤੋਂ ਘਰ ਆ ਗਏ।

ਬੇਟਾ ਰਾਹੁਲ! ਰੁਕੋ! ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ?

ਮਾਮਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਨੇ ਫਾੜਨ ਤੋਂ ਮਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਰਾਹੁਲ ਗੁੱਸਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਮਾਮਾ ਜੀ? ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਪੁੱਤਰ! ਇਹ ਕਾਪੀ ਕਿਉਂ ਫਾੜ ਰਹੇ ਹੋ? ਮਾਮਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

“ਬੇਟਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਵੇਖੋ, ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਪੰਨੇ ਫਾੜ-ਫਾੜ ਕੇ ਉਡਾ ਦਿੱਤੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗਰੀਬ ਬੱਚੇ ਇਸ ਲਈ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿੱਖਣ ਦੇ ਲਈ ਕਾਪੀ,

ਪੈਸਿਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ।” ਮਾਮਾ ਜੀ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਅਪਣੀ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ।

ਰਾਹੁਲ ਚੁਪਚਾਪ ਮਾਮਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨ ਲੱਗਾ। ਮਾਮਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਟ ਦੀ ਜੇਬ ਤੋਂ ਚਾਕਲੇਟ ਕੱਢ ਕੇ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਦੇਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, “ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਇੱਥੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਹਰੇ-ਭਰੇ ਰੁੱਖ ਵੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਨੇ ਨਾਲ ਕਾਗਜ਼ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਗ ਸੌਂਚੋ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਹੇ ਕਈ ਬੱਚੇ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਨਵੇਂ ਕਾਗਜ਼ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਉਡਾਂਦੇ ਰਹੋਗੇ ਤਾਂ ਰੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।”

“ਪਰ ਮਾਮੂ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਖੇਡਦੇ ਹਾਂ। ਕਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਜਹਜ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੀ ਕਿਸਤੀ ਬਣਾ ਕੇ।” ਰਾਹੁਲ ਚਾਕਲੇਟ ਖਾਂਦੇ ਹੋਏ ਬੋਲਿਆ।

“ਇਹੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਗਲਤ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਕਾਗਜ਼ ਨਾਲ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਖੇਡਦੇ ਸੀ। ਪਰ ਪੁਰਾਣੀ ਕਲਾਸ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਕਾਪੀ ਦੇ ਨਾਲ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਗਲੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ‘ਰਫ’ ਕੰਮ ਦੇ ਲਈ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਗਲਤ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਬਹੁਤ ਨਾਗਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।” ਮਾਮਾ ਜੀ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ।

“ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਮਾਮਾ ਜੀ। ਫਿਰ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਇੰਨੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਹਰ ਸਾਲ ਅਸੀਂ ਬੱਚੇ ਖਤਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਰੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸਚਮੁੱਚ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।” ਰਾਜੂ ਨੇ ਸੰਜੀਦਾ ਹੋ ਕੇ ਮਾਮਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ।

“ਉਹ ਤਾਂ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਰੱਦੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ

ਵੇਚਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਰਿਸਾਇਕਿਲੰਗ ਫੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਾਗਜ਼ ਰਿਸਾਇਕਿਲੰਗ ਹੋ ਕੇ ਦੋਬਾਰਾ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਸਤਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।” ਮਾਮਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਰਾਹੁਲ ਬੋਲਿਆ, “ਹਾਂ, ਮਾਮਾ ਜੀ ! ਟੀਚਰ ਜੀ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਰਿਸਾਇਕਿਲੰਗ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦੱਸ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਰਿਸਾਇਕਿਲੰਗ ਪੇਪਰ ਹੀ ਖਰੀਦਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਸਤੇ ਦਾ ਸਸਤਾ ਅਤੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦਾ ਵੀ ਭਲਾ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਾਗਾਂ ਅਤੇ ਸਮਝਾਵਾਗਾਂ ਵੀ।”

“ਜਾਬਾਸ਼ ਬੇਟੇ ! ਇਹ ਹੋਈ ਨਾ ਗੱਲ। ਇਹ ਲਉ ਕੁਝ ਪੁਰਾਣੇ ਅਖਬਾਰ, ਬਣਾਓ ਜਹਜ਼ ਅਤੇ ਉਡਾਓ ਹਵਾ ਵਿੱਚ, ਤੇਜ਼ ਹੋਰ ਤੇਜ਼।” ਮਾਮਾ ਜੀ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਰਾਹੁਲ ਉਛਲਦੇ ਹੋਏ ਮੈਦਾਨ ਵੱਲ ਜਹਜ਼ ਉਡਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਭੌਜਿਆ। ਮਾਮਾ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕੰਮ ਕਰ ਗਈ। ■

ਰੋਚਕ ਜਾਣਕਾਰੀ

- ♦ ਕੁੱਤੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਪਲਕਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
- ♦ ਜਿਰਾਫ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦਾ।
- ♦ ਸਕੈਲਪ ਸਿੱਪੀ ਦੀਆਂ 35 ਕੀਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
- ♦ ਦੱਤ ਕਟਲ ਮੱਛੀ ਦੇ ਲਹੂ ਦਾ ਰੰਗ ਹਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ♦ ਆਕਟੋਮਸ, ਸਕੂਇਡ ਅਤੇ ਸਾਲਮੋਲ ਇਕ ਵਾਰ ਮਿਲਾਪ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

❖ ਰੇਨੂ ਬਾਲਾ

ਕਦੇ ਨਾ ਭੁੱਲੋ

- ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਅਪਨਾਈਏ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁੰਦਰ ਬਣਨਗੇ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸੁਖ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾਂਗੇ।
- ਬ੍ਰਹਮੀਗਿਆਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਕੋਈ ਦੌਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ਮਹਾਨ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਮਹਾਨ ਗੁਰੂਆਂ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਢਾਲਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਾ ਕੇਵਲ ਵਰਨਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਹਾਨ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ ਉਹ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਮਹਾਨ ਹੀ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਗਾਣ ਨਾਲ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹਾਨ ਜਾਂ ਘੱਟ ਮਹਾਨ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਆਪ ਮਹਾਨ ਬਣਨਾ ਹੈ।
- ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਾਸ ਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਧਰਮ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਹੀ ਉੱਚਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਹੀਰਾ ਕਦੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀਮਤੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਗਤ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਉਸ ਦਾ ਗੁਣ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
- ਸਹਿਨਸੀਲਤਾ ਭਗਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਗੁਣ ਹੈ।
- ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਉੱਚਾ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪੜਨਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ।
- ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ।
- ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਇਕ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਚਾਹੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੱਸੇ ਜਾਂ ਇਕ ਕਰੋੜ।
- ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦੁੱਖ ਦੀ ਮੈਲ ਰੰਗਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਧੋ ਸਕਦੀ।
- ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਰਿਝਾਉਣਾ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਦ ਅਸੀਂ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪਨਾਈਏ।
- ਅਸੀਂ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਮੰਨਣੀ ਹੈ।
- ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਰਦਾ ਕੁਚਲਦਾ ਹੋਇਆ ਵੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਧਾਰਮਿਕ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

- ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ

ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਤਾ- ਡਿੱਪਲਜ਼ੀਤ ਰੰਧਾਵਾ

□ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਫਿਲੋਂ ਸਾਦਿਕ

ਖਿੜੋਣਿਆਂ ਵਾਲਾ

ਝੁਮਣ ਵਿਦਿਤ, ਯਸ਼ਿਕਾ, ਮਾਇਆ
ਬਾਹਰ ਖਿੜੋਣਿਆਂ ਵਾਲਾ ਆਇਆ

ਖਿੜਣੇ ਲਈ, ਖਿੜਣੇ ਲਈ
ਖਿੜੋਣਿਆਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਹੋਕਾ ਲਾਇਆ

ਨੱਚਦੇ ਟੱਪਦੇ ਬੱਚੇ ਆਏ
ਉਸ ਦੁਆਲੇ ਚੱਕਰ ਲਾਏ

ਚਾਈ ਚਾਈ ਲਈ ਖਿੜਣੇ
ਮਰਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਸੋਹਣੇ ਸੋਹਣੇ

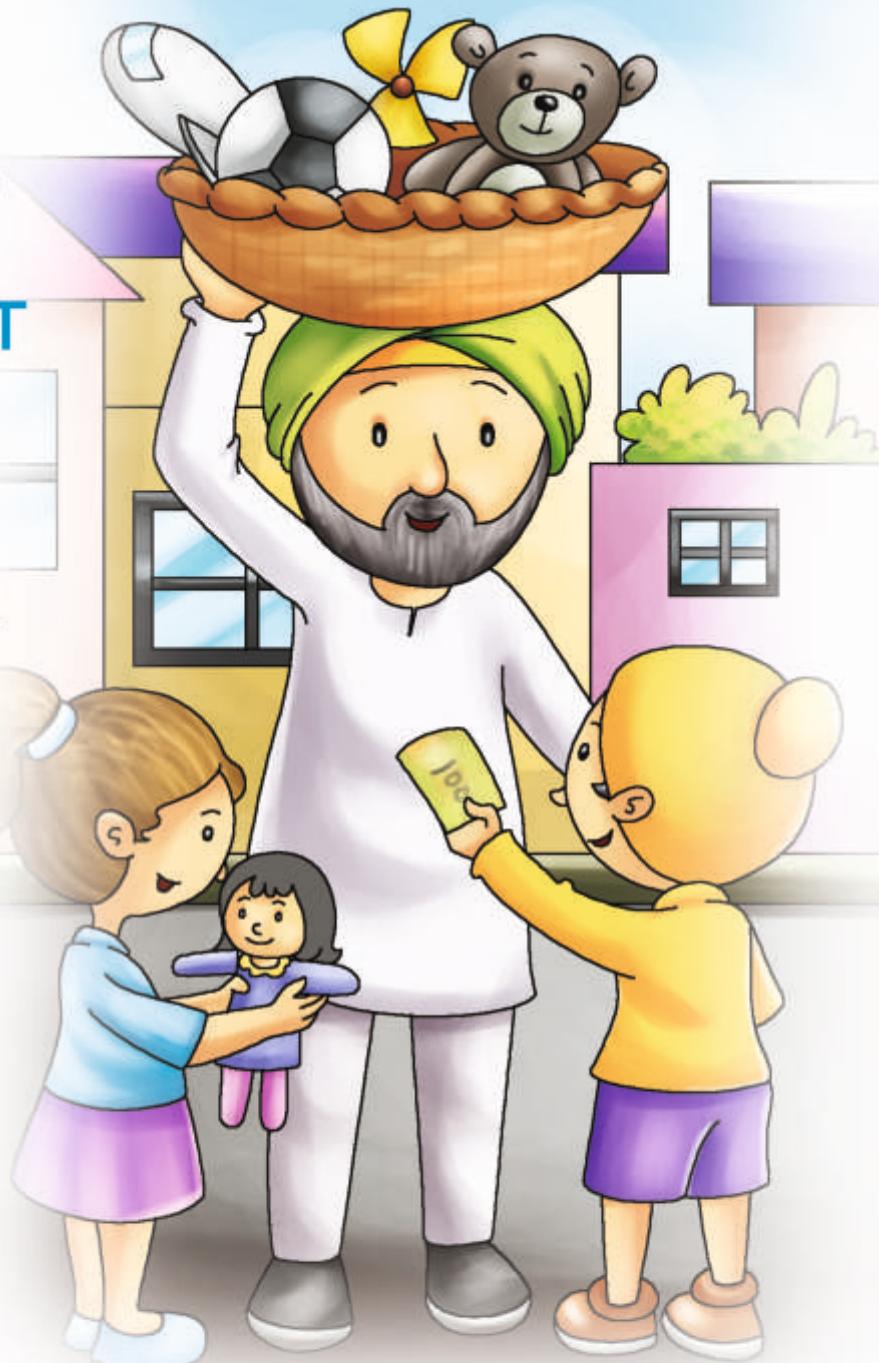
ਵਿਦਿਤ ਨੇ ਲਿਆ ਸੋਹਣਾ ਭਾਲੂ
ਨਾਂ ਰੱਖਿਆ ਉਹਦਾ ਕਾਲੂ

ਮੈਂ ਤਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਖਿੜੇਣਾ
ਵਿਦਿਤ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਰੋਣਾ

ਯਸ਼ਿਕਾ ਨੇ ਲਈ ਇੱਕੋ ਗੁੱਡੀ
ਹੋਰ ਨਾ ਮੰਗੀ ਕੋਈ ਵੀ ਗੁੱਡੀ

ਵਿਦਿਤ ਰੈ-ਰੈ ਰੋਲਾ ਪਾਇਆ
ਮਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਥੱਪੜ ਲਾਇਆ

ਭਾਲੂ ਦਿੱਤਾ ਭਾਈ ਨੂੰ ਮੇੜ
ਉਹਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਘਰ ਨੂੰ ਤੌਰ

ਬੱਚੇ ਰਲ ਮਿਲ ਲੱਗੇ ਖੇਡਣ
ਨਾ ਕੀਤਾ ਉਹਨਾ ਕੋਈ ਖੇਖਣ

ਜੋ ਜਿੱਦੀ ਵਿਦਿਤ ਵਾਂਗ ਰੋਲਾ ਪਾਂਦੇ
ਫਿੱਲੋਂ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ

ਕਹਾਣੀ :
ਛ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸ਼ਾਇਰ

ਦੇ-ਕਦਮ

ਊਚੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੋਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਹਰਿਆਲੀ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਟੀਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਤੋਂ ਦੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਸੋਚਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਟੀਸੀਆਂ ਤੇ ਇੱਕ ਨਾ ਇੱਕ ਦਿਨ ਜੜ੍ਹਰ ਪਹੁੰਚੇਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਟੀਸੀਆਂ ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸੀ। ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਪੱਥਰਾਂ ਤੇ ਚਲਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਅਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਪੀਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਲਾਲਟੈਨ ਸੀ। ਬੱਸ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਜੋ ਲਾਲਟੈਨ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਚਾਨਣ ਦੋਚਾਰ ਕਦਮਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਦੋ ਮੀਲ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਦੋ ਮੀਲ ਦੂਰ ਮੌਜ਼ਲ ਅਤੇ ਦੋ ਕਦਮ ਚਾਨਣ ਭਲਾ

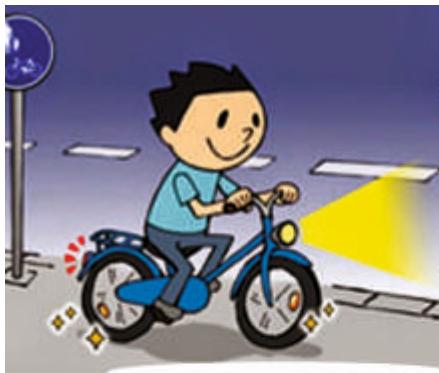
ਕਿਵੇਂ ਗੱਲ ਬਣੇਗੀ। ਇੰਨੇ ਚਾਨਣ ਨਾਲ ਦੋ ਮੀਲ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨੀ ਉਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਹ ਸੌਚ ਕੇ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਹਿੰਮਤ ਹਾਰ ਬੈਠਾ ਸੀ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਛਕੀਰ ਨੂੰ ਲਾਲਟੈਨ ਲੈ ਕੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੋਂ ਉਤਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ। ਉਹ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਇੰਨੀ ਛੋਟੀ ਲਾਲਟੈਨ ਲੈ ਕੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਉਹ ਉਸਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆਉਣ ਦਾ ਬੇਸਥਰੀ ਨਾਲ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਜਿਉਂ ਹੀ ਛਕੀਰ ਹੇਠਾਂ

ਉਤਰਿਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਛਕੀਰ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸਿਆ।

ਛਕੀਰ ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉੱਚੀ-ਊਚੀ ਹੱਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਦੋ ਕਦਮ ਚਲ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਤੈਨੂੰ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਓਨਾਂ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਵਧ। ਚਾਨਣਾ ਦੋ ਕਦਮ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਜਾਵੇਗਾ। ਤੂੰ ਅੱਗੇ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਚਾਨਣਾ ਵੀ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਇਕ ਕਦਮ ਹੀ ਦਿਸਦਾ ਤਾਂ ਵੀ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਹੌਸਲਾ ਨਾ ਹਾਰ। ਜਿਹੜੇ ਇਨਸਾਨ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੌਸਲਾ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਨਸਾਨ ਕਦੇ ਵੀ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਭਟਕਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਪਛਤਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।”

ਸਿੰਖਿਆ - ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ! ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਗਾਨ ਨਾਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇੱਕ ਨਾ ਇੱਕ ਦਿਨ ਕੰਮ ਜੜ੍ਹਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

❖ ਅਵਤਾਰ ਸੰਿੱਧ ਕਰੀਰ

ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ

ਆਸੀਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੈਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੜਕ ਦੁਰਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਨ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਪੜਦੇ, ਸੁਣਦੇ ਅਤੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਰਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਆਵਾਜ਼ਾਈ ਸਬੰਧੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਛ੍ਰਾਈਵਰਾਂ ਨੂੰ ਸੜਕਾਂ ਉੱਪਰ ਲੱਗੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਸੜਕੀ ਦੁਰਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਣਗਹਿਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਸਕੂਲਰ, ਮੇਟਰਸਾਈਕਲ, ਕਾਰਾਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਆਮ ਹੀ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬੰਦ ਫਾਟਕਾਂ ਬੱਲਿਓਂ ਲੰਘਦੇ ਸਕੂਲਰ, ਮੇਟਰਸਾਈਕਲ, ਰਿਕਸਾ ਅਤੇ ਸਾਈਕਲਾਂ ਵਾਲੇ ਆਸੀਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਮੌਬਾਈਲ ਲਗਾ ਕੇ ਭਗਾਈਵਿੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਆਮ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਹੈਲਮਿਟ ਪਹਿਨ ਕੇ ਦੱਪਹੀਆ ਅਤੇ ਸੀਟ ਬੈਲਟ ਲਗਾ ਕੇ ਚਾਰ ਪਹੀਆ ਵਾਹਨ ਚਲਾਉਣ ਵਿਚ ਸਰਮ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਹੈਲਮਿਟ ਪਹਿਨਣਾ ਅਤੇ ਸੀਟ ਬੈਲਟ ਲਗਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਸੈਕ ਵਜੋਂ ਵਾਹਨ ਤੇਜ਼ ਚਲਾਉਂਦੇ

ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੜਕੀ ਦੁਰਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਸ਼ਾ ਕਰਕੇ ਵਾਹਨ ਚਲਾਉਣਾ ਵੀ ਆਮ ਰਿਵਾਜ਼ ਜਿਹਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਸ਼ਾ ਕਰਕੇ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤਾਂ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਸਫਰ ਕਰ ਰਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਏ, ਸੜਕ ਉੱਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵੱਲ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਦੇਣੀਏ-

- ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਥੱਬੇ ਰੱਖ ਚੱਲੋ।
- ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ।
- ਨਸ਼ਾ ਕਰਕੇ ਵਾਹਨ ਨਾ ਚਲਾਓ।
- ਦੁਪਹੀਆ ਵਾਹਨ ਲਈ ਹੈਲਮਿਟ ਅਤੇ ਚਾਰ ਪਹੀਆ ਵਾਹਨ ਲਈ ਸੀਟ ਬੈਲਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ।
- 18 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਹਨ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਦਿਓ।
- ਜੇਬਰਾ ਕਰਾਉਂਗਾ ਸਮੇਂ ਗੱਡੀ ਹੋਲੀ ਚਲਾਓ।
- ਵਾਹਨ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਕਦੇ ਵੀ ਮੌਬਾਈਲ ਫੋਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰੋ।
- ਬੰਦ ਫਾਟਕਾਂ ਦੇ ਬੱਲਿਓਂ ਦੀ ਲੰਘਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ।
- ਮੁੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਡੀਕੇਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ।
- ਸਾਈਕਲਾਂ, ਟਰਾਲੀਆਂ, ਰੇਹੜੀਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਅਤੇ ਅਵਾਰਾ ਪਸੂਆਂ ਦੇ ਗਲੇ ਤੇ ਚਮਕਦਾਰ ਰਿਫਲੈਕਟਰ ਜ਼ਰੂਰ ਲਗਾਓ।

ਦਾਦਾ ਜੀ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ : ਅਜੈਂ ਕਾਲੜਾ

ਇਕ ਵਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਕਿਸ਼ਨਦੇਵ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਤਬੀਅਤ ਬੜੀ ਖਰਾਬ ਸੀ। ਉਹ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਬ ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪਰੰਤੁ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਬੜਾ ਢੂਖ ਹੋਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਇੱਛਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ।

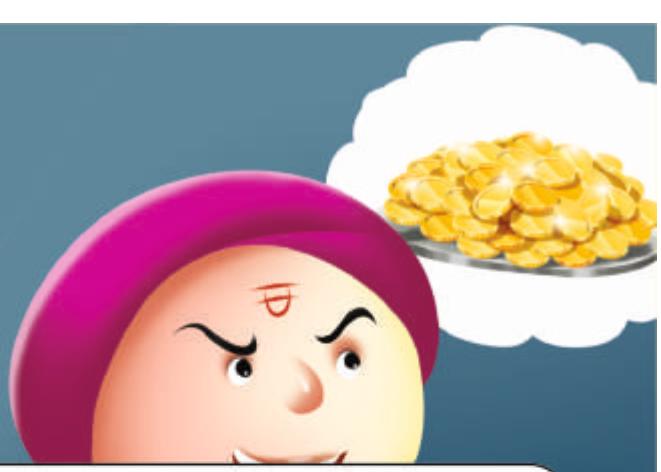
ਗਜਾ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਆ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਮਹਾਰਾਜ !
ਅੰਤਿਮ ਇਛਾ ਪੂਰੀ ਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ।

ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸਾਂਤੀ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ
ਪੁੰਨਿਤਿਖਿ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੌਨੇ ਦੇ ਅੰਬ ਦਾਨ ਕਰਨੇ ਹੋਣਗੇ।

ਗਜਾ ਨੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਜਦ ਤੇਨਾਲੀਰਾਮ ਨੂੰ ਇਸ ਥਾਰੇ ਪਤਾ
ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾ ਦੀ ਸਾਰੀ ਚਾਲ ਸਮਝ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ
ਸਥਕ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ।

ਤੇਨਾਲੀਰਾਮ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ। ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੇਨਾਲੀਰਾਮ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਪੁੱਨਤਿਥੀ ਤੇ ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਅੰਤਿਮ ਇੱਛਾ ਲੈ ਕੇ ਮਰ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸਾਂਤੀ ਲਈ ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

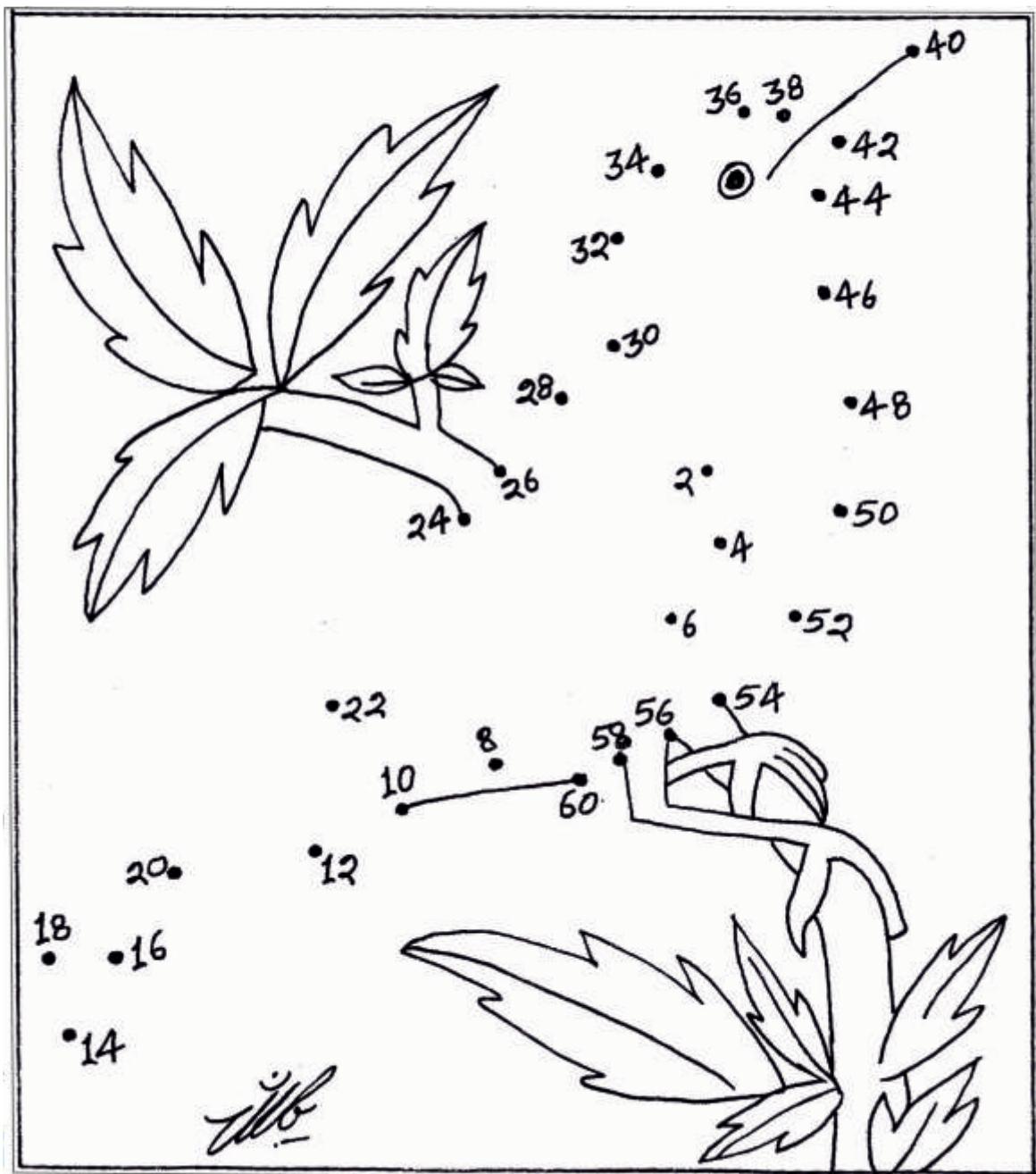
ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਤੇਨਾਲੀਰਾਮ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਸਲਾਖਾਂ ਨੂੰ ਗਰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਤੇਨਾਲੀਰਾਮ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਗੌਡਿਆਂ ਦੇ ਦਰਦ ਤੋਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਸਲਾਖਾਂ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਿਕਾਈ ਕਰ ਦੇਵਾਂ। ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਚਿੱਤਰ ਬਣਾ ਕੇ
ਰੰਗ ਭਰੋ।

ਪਿਆਰੇ ਥੱਚਿਉ, 2 ਦਾ ਪਹਾੜਾ ਥੱਲਦੇ ਹੋਏ ਥੱਲੇ ਦੇ ਥਿੰਡ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਕੁਮਾਨੁਸਾਰ ਮਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸੁੰਦਰ ਚਿੜੀ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਓ ਅਤੇ
ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਓ।

निरंकारी पत्र-पत्रिकाएँ पढें और पढ़ाएं!

सन्त निरंकारी (ग्यारह भाषाओं में)

एक नज़र (तीन भाषाओं में)

हँसती दुनिया (चार भाषाओं में)

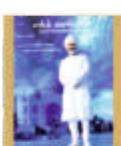
'सन्त निरंकारी', 'हँसती दुनिया' (हिन्दी, पंजाबी व अंग्रेजी) एवं 'एक नज़र' (हिन्दी/पंजाबी) की सदस्यता के लिए सम्पर्क करें। पत्रिका विभाग, निरंकारी कॉम्प्लेक्स, निरंकारी सरोवर के पास, निरंकारी कलेनी, दिल्ली-110009
0114-7660200, E-mail : patrika@nirankari.org

Sant Nirankari Satsang Bhawan
1st Floor, 50, Morbag Road, Naigaon, Dadar (E) MUMBAI-400 014 (Mah.)
e-mail : chandunirankari@yahoo.com & marathi@nirankari.org

अन्य भाषाओं की पत्रिकाओं की सदस्यता के लिए निम्नानुसार सम्पर्क करें

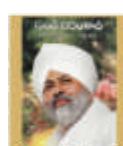
TAMIL

Sant Nirankari Satsang Bhawan, #7, Govindan Street, Ayavoo Naidu Colony, Aminji Karai, CHENNAI-600

ORIYA

Sant Nirankari Satsang Bhawan, Kazidha, Post Madhupatna, CUTTACK-753 010 (Orissa)

TELUGU

Sant Nirankari Satsang Bhawan, No. 6-2-870, Kairatabad, HYDERABAD-500 029 (A.P.)

GUJRATI

Sant Nirankari Satsang Bhawan, 31, Pratapganj, VADODARA-390002 (Guj.)
Ph. 0285-275068

KANNADA

Sant Nirankari Satsang Bhawan, 88, Rattanvillas Road, Southend Circle, Basavangudi, BELGURU-560 004 (Karnataka) Ph. 080-

BANGLA

Sant Nirankari Satsang Bhawan, 1-D, Nazar Ali Lane, Near Beck Bagan, KOLKATA-700 019

पत्र-पत्रिकाओं के प्रब्लास अभियान में योगदान देकर सद्गुरु माता जी के आशीर्वाद के पात्र हों।

Registered with the
Registrar of Newspaper
For India Under RNI No. 32345/77

Delhi Postal Regd. No. DL-(N)-01/0137/2015-17
Licence No. U (DN)-60/2015-17
Licenced to post without Pre-payment

Spiritual Zone for kids

With the blessings of His Holiness
Experience online spiritual learning
with exciting and fun features
highlights our mission's message.
Visit regularly to watch tiny tots
excelling in the spiritual journey.

kids.nirankari.org

- His Holiness Message
- Glimpse of Blessing
- Message in colors
- Poetry Fantasy
- Wacky and True
- Fun Games
- Hansti Duniya
- Kids Creation
- Kids Activities
- Jokes
- Avtar Vani
- Story Time

Share
your talent
in form of
painting, poetry
& story

Printed at IMC/I Prescribed dates 23rd & 24th. Date of Publication: 17th & 18th (Advance Month)